

Maurits van Nassaus
Corte Beschrijvinghe

Van het Leven/Daden/ Sterven ende Heerlicke begraeffnisse
van WILHELMVS PRINCE VAN ORANGNEN
Ho. He. desghelijcks de bekenitenisse ende
straffe vanden Hoorder.

Vande Doozuchtige en Edle voozouderen des Princen van Orangien tot hem selfs ghkomen wesende / soo sullen wy treden tot een corte beschrijvinge van sijn Geboorte/Leven/Daden/ verscheyden Huwelicken/ kinderen ende ten laetsten tot sijn doot/ ende Begraeffnisse: ick segge tot een corte beschrijvinghe / want alle de mannelicke Daden die byden selven Prince uytgevoert en gedaen sijn/ alle zijne moepten/ Belegeringen/

Aenslagen/ Perijckelen ende Ellenden/ die hy voozgenomen/uytgerecht/ gedaen ende geleeden heeft/ geduyrende den tyt sijn Levens ende onse Vaderlandtsche Beroerten/ te verhalen ende te beschrijven / soude vooz ons een ondoelelicke saecke sijn / ende een groote langhe beschrijvinge vereytschen twelck buyten ons wit ende oogh-merck is. Te meer also wy hier vooz henen eenige vande selve gedacht ende verhaelt hebben: ende datmen die in verscheyden Cronijcken ende tijdt registeren ten vollen beschreven vindr. Wy sullen hier alleentlicken verhalen t'ghene by andere ofte ouergeslagen ofte ongemercht ouergelopen is.

WILHELMVS Prince van Orangnen, Grave van Nassau, van Catzenellebogen, Dietz, Vyanden, &c. Marquis vander Veer ende Vlissingen: Burg. Grave van Antwerpen ende Visconte van Besançon: Baron van Breda, Diest, Grimbergen, Arley, Nozeroy, &c. Heere van Chastel bellin, Luytenant Generael inde Nederlanden, Gouverneur van Brabant, Hollandt, Zeslandt, Vtricht ende Vrieslandt, Admirael vande Nederlandtsche Zee, &c.

Oddtsten Sone van Graef Willem van Nassau, Vyanden, Dietz, Dillenburch, &c. ende Juliana, Dochter vanden Grave van Stolburch, is op het Hups te Dillenburch geboren inden iare 1533 op den veertiende Aprilis. Hy was van gedaente en wesen / wat langer dan middelbaer / huyt van verwe en van Baert / er mager dan betachtich / redelijck kloeck van lichaem: wat hy inwendich was / hebben sijne uytwendige vrome daden genoechsaem beweesen. Tot camelicken ouderdom gekomen wesende / soo heeft hy inden jaere 1550 op den 8 Junij getrouwt tot zijn eerste Hupsvrouw Anna eenighe Dochter ende Erfgenaem van Maximiliaen Grave van Buyren, Leerdam, &c. waer mede hy geteelt heeft twee kinderen / hier onder genoemt. De Princesse Anna Gravinne van Buyren &c. is tot Breda anno 1558 den 20 Februarij gestorven / ende aldaer met grooter eeren begraven. Den Prince eenighe jaeren / ongetrouwt gebleven zijnde / heeft hem begeben tot het tweede Huwelick / ende ghenomen tot zijn tweede Hupsvrouw Anna eenighe Dochter vande Heurvozt Hartoch Mauritz van Saxon, die hy geteelt hadde hy Agnes, Dochter van Philips Landt-grave van Hessen. Dese Doozlichtige Princesse / uyt sodanighen Edelen en treffelycken Geslachte geboren wesende / heeft den Prince van Orangnen, tot Leyplich inden jaere 1561 op de 10 Augustij / met grooter pracht ende magnificentie / inde tegenwoozdicheyt van den Coninck Frederick van Denemarcken en meest alle de Dozsten van de Aufburgse confessie, die te Nieuburg hy den ander vergadert waren geweest gerrout / welke Princen ende Heeren met groote vrechde ende Ridderlycke oeffeningen / de heerlichheyt ende statie van dese Hupsloft-feest vermeerderd hebben. Met dese Doozlichtige Princesse heeft hy gheteelt ende ghewonnen twee Sonen ende twee Dochteren die hier naer ghestelt sullen werden. De Prince van Orangnen hem ten derden mael ten Huwelijcke begebende / heeft inden jare 1575 op den 12 Junij binnen den Briel getrouwt Charlotte, van Bourbon Dochter van Lo-

wijs van Bourbon, eersten Hartoch van Montpenlier: (afghelomen wesende uyt het Conincklycke Bloet der Coninghen van Vranckrijk:) waer mede hy ghewonnen heeft ses Dochteren / mede hier naer gehoemt. Charlotte van Bourbon is inden jaere een duysent vijf hondert twee en tachtich / ten tijden als mijn Heer den Prince van Orangnen, binnen Antwerpen dooz sijn hooft gheschoten werde ghelijck dooz heenen verhaelt is / over de selve quetsuere / seer verschickt ende bedroeft gewerde / welke verschickttheit sulck sieckte in haer veroorzaecht ende te weghe gebzacht heeft: dat sy vande selve op den 5 Mey ghestorven is. Ende werde op den 9 des selven maents daer aen volgende / met groote statie ende ghevolch van meer dan 1200 Personen ter aerden gebzacht ende begraven / in ons Lieve Vrouwen Kercke, aende nooztsijde vande Beschijdenis Cappelle. Den Prince van zijne quetsuren volcomentlicken genesen zijnde / ende hem selven doozt afsterven van zijne voozledē Hupsvrouw alleen bindende: heeft geresolveert en besloten hem ten vierden mael ten Huwelick te begeben: ende heeft volgende dit beslupt inden jaere 1583 op den 22 Aprilis in Zeelandt getrouwt Loyse van Colignij Dochter van Gasper van Colignij, Admiraal van Vranckrijk: dien selve getrouwe heldt de / welke inde jare 1572 op Sinte Bartholomees-dach zijnde den 24 Augusti inde Parijsche moort, teghen alle rechten ende beloften seer deerslycken vermoort werde: de Princesse was weduwe van den Heer van Tillingni die inde vooznoemde moort mede / met groote wreedtheit omghelomen was. Met dese Godbzuchtighe ende Doozlichtighe Princesse heeft hy een eenigen Soon ghezprocreert / ende gewonnen.

Also dat mijn Heer den Prince van Orangnen met vier Hupsvrouwen geteelt ende ghewonnen heeft vier Sonen ende neghen Dochteren. Ghelijckmen uyt dit bijghevoechde geslacht Registerken van de Stamme ende Linie van Orangnen sienende merken kan.

Trouw in den jaere 1575 / Charlotte de Bourbon,

Die tot Antwerpen anno 1582 sterft.

Trouw anno 1583 / Loyse van Colignij.

Heeft vier. Dooz twee kinderen geteelt.

Den Prince van Orangnen geboren anno 1533: trouw Anna van Buyren.

Daer nae Anna van Saxon, anno 1561.

Thuan in Zijn xxvij boeck.

Linie

Linie ofte Stamme van ORANGNEN.

Guilielmus, Prince van Orangnen &c. outften Soon van Graeff Willem van Nassau, Vyanden, Dietz, &c. ende Inliana Gravinne van Stolburch: heeft met Anna Gravinne van Buyren ende Leerdam geteelt.

Philips, die zijn Vader in Orangnen gevolcht is, ende getrouet heeft Eleonora, de Bourbon, Dochter vanden Prince van Conde.

Maria, die getrouet heeft Philips Grave van Hohenlo, &c.

Den selven Prince heeft ghteelt met Anna, Dochter vanden Keur-vorst Maurits van Saxon.

Maurits, die inden jaere 1566 tot Breda ghestorven is.

Maurits, Prince van Orangne Gouverneur, Capiteyn, en Admirael, Generael vande Geynieerde Provincie, &c.

Anna, die getrouet heeft Graef Willem Lodwijck van Nassau, Gouverneur van Vrieslant, &c.

AEmijlia, die getrouet heeft Don Emanuel Prince van Portugal.

Den selven Prince heeft geteelt met Charlotte van Bourbon

Endovica Inliana heeft ghetrouet Frederick IIII Palf-grave aende Rijn ende Keurvorst.

Isabella die heeft ghetrouet Henr. Hartoch van Bovillon.

Catharina Belgica heeft ghetrouet Philips, Grave van HANAU,

Flandryna

Charlotte Brabantina heeft getrouet Clau- de Hartoch van Tremoille.

AEmijlia Secunda

Den selven Prince heeft ghteelt met Loyse de Colligni

Henrick Frederick, Generael vande Cavallerie vande geynieerde Provincien, &c.

Dit dus verre vande afkomelingen ende kinderen vanden Prince van Orangnen/ gheseyt hebbende / sullen wy booztgaen ende komen tot eenighe by sondere saecken ende gheschiedenissen / die den selven Prince selfs ghesdaen ofte gheduyzende zyn leven toeghecomen / ende geschiet zyn.

Inden jaere 1555 is den Prince van Orangnen H. Ma. / oudt wesende ontrent 23 jaeren / van Keyser Karel de vijfde, verkozen ende ghestelt tot Luytenant Generael, over zyn Legher / twelck hy uyt gesondē hadde / om Marienburch te benauwen ende te winnen. Om tselve Keyserlijke beslypdt te bequaemer te moghen volboeren / so dede hy maechen ende bouwen twee kleyne sterke Stedekens / ende noemde het eene Philippe ville ends het andere Charlemont. Anno

1559 also hy hem in zynen last wel en mannelijken gequeten hadde / soo is hy by den Coninck van Spangnen, binnen der Stede van Gent, ghestelt tot Raet van State, Gouverneur, ende Capiteyn Ghenerael, over Hollandt, Zeelandt ende Vtricht: daer naer over het Graefschap van Borgongnen, Burggrave van Antwerpen ende Overste beneffens eenighe andere Heeren vanden Gulden Vliese, over de Benden van Ordinantie, &c.

Anno 1564 den Roggenil, onder het March Graeffschap van Bergen behoozende / bedijckt wesende / soo heeft hy aldaer tot beschuttinghe des Landts een Stadt geordonneert en doen bouwen / die naer zyn eyghen naem noemende Willem-Stadt: waer van hem de heerlichheyt ghhegheven is by de Hoohmoghende Heeren

Den Prince Wert Lieutenant Generael van Keyser Karel de vijfde

Sout twee Sterden in Wallant.

Desgelijck Willem Stadt.

ren Staten deser Landen/inden jaere 1584. met het bedijcken vande Roggenhil; soo wert den Fijnact, die onder dese Landen be-
hoorde was mede bedijckt: alwaer den Prince bede Bouwen de Stadt Cloendert alias Nic-
wervaert ghenoeint. Alsoo dat hy geduppen-
de zijne regeringe / heeft doen bouwen ende
timmeren vier Steden / die metter tijt seer
vermeerdert / gewassen ende verbeterd zijn.

Enbede
Cloendert.

Is efgroot
vrent van
de Heeren
vande Gul-
den Vliese.

Geduppende de alder swaerste beroerten de-
ser Lande was hy een seer groot ende familiaer
vriend / van zijne mede broederen de Heeren
vanden gulden Vliese, en van de andere Edelen:
de welcketen tijden als hy metten anderen ge-
confedereert ende verbonden waeren / ende ge-
samentlicken geresolueert hadden / haer selven
teghen de tyranie van Duc d'Alba te wape-
nen/ende zijne regeringhe met ghewelt teghen
te staen: hem verfochten tot haer hooft ende
belepder. Het welck hy door zijne groote wijs-
hepdt ende voorzichtighepdt (de saecken seer
verre insiende) met groote beleeftheit afghe-
slaghen heeft. Ende resolueerde liever eenige
tijden dese Landen te abandonneren / ende
voorz het onweder een weynich te schuylen /
dan zijn lijff ende leven voor den tyran Duck
d'Alba tot een rooff te stellen. Hoopende dat
God Almachtich eenighe andere middelen en-
de occasien souden verlenen / omme met meer-
der voordeel dese Landen te moghen verlos-
sen / ende beschermen. Waer toe hy de Gra-
ven van Hoorn ende Egmont mede vermaen-
de/ ende socht te bewegen/maer sy en konden
gantschelicken tot het vertrecken upt dese
Landen niet verstaen / het welcke haer bep-
der leven ghekost heeft. Den Prince is vol-
gende zijn nodich en billich besluopt opten 11
April des jaers 1567. upt Antwerpen naer Bre-
da en van daer naer Duytslandt vertrocke / al-
waer hy ghebleven is totten 28 Junij 1568.
ten welcken tijde hy met een sterck Legher
afquam / omme dese Lande wt de slavernije der
Spanjaerden te verlossen: maer den Hartoge
van Alba heeft hem sulcx verhindert en belettet.

Vertreckt
upt de He-
derlanden
naer Duyt-
slandt.

De Heeren Staten ende leden van Brabant
hebben hem opten 22 October 1577 verkoor-
ren tot Ruwaert van Brabant. Ende de Ho.
No. Staten Generael hebben hem daer naer
ghesfelt ende ghemaect tot Gouverneur ende
Capiteyn Generael vande gheunierde Provin-
tien. In welcken dienst hy hem wel ende
doorzichtiglicken / tot groot voordeel van dese
Landen / ghequeten heeft. Het gene meer
handesen Prince soude mogen geseyt werden
hebben wy hier voor inde beschrijvinghe van
de Nederlantische Beroerten ten vollen ver-
haelt en beschreven / daer ick de weetsuchtige
lesers hene wijs: wy sullē hier alleen by bougē
zijn deerliche doot en begracniffe: die geschiet
is in deser bougen.

Beschry-
vinge vande
doot vande
Prince van
Orangien.

Inden jaere 1584 in het begin van Maeye/ is
binnen de stadt van Delft, ghecomen in het
Hoff vanden Prince van Oraingien een jong
man / out zijnde tusschen de 26 ende 27 jaeren/
cozt achtich van persoon / slecht van ghe-
daente / ende leelick van opsicht / ghenoeint
Balthasar Geraerts, van Villefans in Boz-
gouindien / maer hy noemde hem Franfoys Guy-
on, van Besançon, Sone van Pieter Guyon van
Lyons, die eertijts om een aenflach / tot vor-
deringhe vande Cereformeerde Religie ghe-
daen hadde en om de Religie gedoot was. Mer-
de bzenghende eenen Zieff aen den voor-

noemden Prince / ende hem aenghebeende den
ijver/die hy hadde tot de ghereformeerde Re-
ligie ende den Prince: Desghelijcx / hoe dat
hy door Lutzenbozch reysende eenen van sijn
maegh-schap / ghenoeint Ian du Pre, Secre-
taris vanden Grave van Mansvelt, besocht
hadde/ by den welcken hy hem eenen tijt lang
onderhouden hadde/tot dat hy resolueerde (om
sijn consciencie) van sijn voorzchreven Cosijn
te scheyden: Maer ghesuspecteert zijnde vande
Jesuyten/soo was hy ghedwonghen gheweest
subijtelicken te vertrecken / ende hadde van sijn
Cosijn een deel vliegende seghelen becomen /
ofte signatuieren van den voorsz Grave van
Mansveldt, by de welcke hy dochte / datmen
soude mogen eenigen goeden aenflach uptrech-
ten op eenighe steden in Lutzenborgh, oft an-
dersins: met dierghelijcke meer andere ghe-
schiednissen ende circumstantien/ dieneende om
in eenigen dienst ofte achttinghe by den Prince
te gerake. Hy heeft hem oock/onder t' derel van
Religie/ende kennisse van s' Princen Hofgesin
gesocht te bzenen/en liet hem altijt in de Pre-
dicatien ende Avondt-gebeden binden/ met een
Psalmboeck/Testament oft Bibel in de handt.

Den Prince dit aengeseyt zijnde / gaf voor
antwoorde / dat hem dochte / dat door sulcke
middelen gheenen aenflach te maken en was /
maer dat het mochte dienen voor de Borden
tusschen Brussel ende Camerijck/om hen daer
mede te behelpen/daeromme hy hem gheboodt
eenighe daer te laten. Ende alsooden Heere van
Schoonewal nae Brancrjck reysde / vondt
hy goet desen Balthasar mede te seyn den aen-
de Maerschalcck de Biron, die men meynde
dat soude worden Gouverneur van Came-
rijck/om hem met dese zeghels te behelpen: al-
soo reysde hy met hem nae Brancrjck.

Daer nae wedergekeert zijnde upt Branc-
rijck/heeft hy bzienden gheboecht / soo aen den
Prince/als oock aen de Staten/mentie maken-
de van de doot van den Hertogh van Brabant
ende Anjou: Waeromme den Prince hem in
sijn slaepcamer dede comen / op sijn bedde noch
ligghende/om hem particulierlick te bzaghen
vande doot des Hertoghs. Aldaer soude hy
hem doozsteken hebben soo hy naemaels be-
kende / hadde hy sijn dagghe by hem ghehadt.
Niet langhe daer nae werdt hem aengheseyt/
dat hy soude vertrecken: waeromme hy wat
ghelts eyschete / toonende dat coussens noch
schoen hadde/ twelck den Prince hem dede le-
veren dooz den Secretaris/van 8 Julij: Met
welck gheldt hy cochte van de Soldaten van
der Wacht twee sinckroeren / om daer mede
sijn boos vooznemente volbzenen.

Op den 10 Julij is hy op de noen-maeltijdt
by den Prince ghecomen/ende eyschte een Pas-
poort / met een bevende ende verbaefde stem-
me/ghelijck de Princeesse daer by staende / seer
wel merckte/ ende bzaechde den Prince wie hy
ware/ om dat hy een quaet gelaet ende opstien
hadde: Waer op den Prince antwoorde / dat
hy sijn afscheydt begheerde / twelck hem ghe-
maect worde. Teghen het eynde der maeltijdt
sagh men hem wandelen by de Stallinghen /
achter het Hups / streckende nae de Wallen der
Stadrende so den Prince na den eten soude upt
comen / stont hy buyten de deure van de Sale /
ende makende maniere van sijn Paspoort te
eysschen/heeft hy hem met een Sinckroer dooz-
schoten / met dyp clooten gheladen: Den Prin-
ce ghevoelende dat hy ghetrest was / en seyde
niet

De Prince
van Ora-
ngien werdt
by Balthasar
Geraerts (he
noemende
Franfoys
Guyon)
doozschot.

Maurits van Nassaus

42

niet anders dan dese woorden: Heere God weest mijn ziele genadigh, ick ben seer gequetst, Heere God weest mijn ziele ende dit arm volck ghenadigh. Dese woorden ghesproken hebbende/ begonst hy te supselen/maer een vā sijn dienaers/ met name Joncker Iacob van Maldere, sijnen Stalmeeester/ die dese voozfs. woorden ghetupchde ghehoort te hebben / heeft hem vast ghehouden/ ende werdt op de trappen nedergheset / alwaer hy niet meer en sprack / dan soo mijn Vrouwe / de Gravinne van Swarlenborgh, sijn Suster / hem in Hooghduytsch vzaegde / of hy sijn siele niet en stelde in de handen Christi Jesu / soo antwoorde hy in de selbe Tale/jac/ende heeft noyt meer gesproken. Terstont werdt hy op een bedde ghedraghen in de Sale daer hy ghegeten hadde / alwaer hy niet langhe daer nae sijnen Gheest gaff. Sulckx is het eynde gheweest van desen Prince hy de sijne ende andere/ooch geacht den wijsten/voozfsichtighsten/gestadighsten/grootmoedigsten/geduldighsten/treffelicksten Prince van sijnen tijdt. gheleest ende gestorven nae sijn Spreeckwoordt oft. debyse / Sævis Tranquillus in Vndis, dat is / stil tusschen de vzeede Zee-baren/ een Heerlycke doot/ als vooz t' Vaderlandt/ gewenscht by alle Godbzuchtrighe ende Wyse/ dien sy nimmermeer t' onpasse comt / midts dat hy in clepne tijdt soo wel van de vzeese als van de pijn ontslaghen geweest is: Een doot / daer mede den hooghen God/ een bequaem instrument naemaels heeft bewesen/ dat de oorloge inden Persoon van den Prince niet en bestont/ maer aen sijn hooghe handt / naedemael sijn vranden victorie over hem/haer noch tot haer ghewenscht vermeten niet en heeft ghebocht: daerentusschen overtuyecht van ommenschelike bloetdorsticheyt. Want sijnen tweeden Soone/Mauritius van Nassau, geboren Prince van Orangen/ van die tijdt aff/ hoe wel dat hy seer jongh was van omtrent 17 ofte 18 jaeren / een vooznamen aennam / van sijn Vaders voetschappen te volgen/ ende sijn Vaders/ ende des Landts saken upt te voerenzende tot meerder spoze van dit sijn opset / nam aen ende voerde een Simbolum ofte debijse / schilderende eenen afgehouden boom/ upt welcken een ofte meer spruyten uyt spronghen / dat met der tijdt boomen woerden. By dese debijse ofte/ Simbolum alsoo gheschildert schreef hy / Tandem fit surculus arbor, dat is / dat ten lesten een spruyte eenen boom woert: willende aenwijsen/dat het niet den afgehouden Boom/ ofte doot sijn Vaders/niet al gewonnen was: maer dat de spruyten daer upt schietende / wel mochten de Velders des Booms bewijzen haer bloetgierighe sotheyt/ by alle de werelt te belachen.

De Prince sijn hupsvrouwte daer by staenste werde seer beroert / manlick uptoepende / God biddende om sijn heylige gaven van ghedultsaemheyt/ naedemael dat het hem liefde haren Vader/haren voozgaenden Man/ ende nu desen: in haer tegenwoordicheyt alsoo upt dese werelt te halen.

Den Moozder socht te ontcomen langhs de achter plaetse/ en heeft int wech loopen sijn ander Sinckroer laten vallen/ ende was alreede de de Stallinghe ghepasseert / uptcomende tot Delft in de Schoolstrate/ nae des stadts besten/meynende van de wallen in de bestente springen/die vol waters waren/ ende hy hadde by hem twee blasen / die wat opgheblasen

waren/ met een pijpken / om de selbige voozfs op te blasen/ende alsoo daer mede over de besten te swemmen: Maer hy wert achterhaelt ende vast gehouden van twee van des Princen Dienaers/tot de welke noch ander quamen toegheloopen. Hy was seer verschickt ende verbaest. Maer siende datmen hem niet doot en sloegh/soo maecte hy den onverbaesden/hopende oft sijn seft goet mochte gebonden worden/ ende dat hy alsoo ontcomen soude/seggende dat hy niet gedaen en hadde/dan dat den Coningh sijnen Meester hem belast hadde. Alsoo wert hy ghebocht in de Camer van de Concergerije / aldaer die vander Wet vergaderden/ hem examinerende: Maer hy epschte pampier ende inckt / belovende / naedien hy een ghevanghen man was / dat hy de geheele waerheyt soude verclare/twelck hy nochtans niet en dede/maer mengde veel leugenen onder sommighe saken die waerachtich waren/als naemaels bleeck.

Hy beleedt/ dat hy genoemt was Balthasar Gerarts van Villefans in Borgoingnen / ende dat hy ses jaer langh den wille ghehadt hadde den Prince te vermoorden/ende dat hy tselvde eenige te kennen gevende/daer over berispt werdt. Maer over dyp jaeren ghehoort hebbende / dat den Prince van den Coningh geproscribeert ofte verwesen was/soo socht hy herwaerts te comen / om dat te volbrengen. Maer verstaende dat een Bisschayer hem alreede soude vermoort hebben / soo gaf hy hem in dienste van Ian du Pre, Secretaris van den Grabe van Mans-veldt. Ende daer nae hoozende/dat den Prince noch leefde/soo nam hy vozen hem te dooden/ watter hem oock aff comen mochte / hopende int Legher van den Grabe van Mans-veldt middel te vinden / om over te loopen / hem als dan te beynsen van des Princen Religie te wesen / ende soude hem presenteren de vliegghende Zegels des voozfs. Graefs in roodt was ghedruckt / ende alsoo bequamen tijdt bespion / om met het minste perijckel den Prince te dooden: Maer door diverse oorzaken belet zijnde/ is hy den lesten in Meert van sijnen Meester geschepden/ en tot Triere ghereyft / alwaer hy aen eenen Jesuyt in Biechte verclaert hadde alle sijn opstel ende vooznamen/biddende hem / dat hy tselvde nae Paesschen den Grabe van Mans-velt te kenen wilde gheben. Dese Jesuyt raede hem tselve oock aen te geven den Prince van Parma, alsoo hy daer nae dede binnen Doornick met een brief: Maer door vzeese en dozste hy gheen antwoorde verwachten. Ende was alsoo tot Delft ghecomen met de Zegels / om sijn stuck te volbrengen: Maer alsoo hy geen ghelegentheyt en vounte / om sijnen aenflagh te volbrengen / soo reysde hy metten Heer Caron nae Branchrijck / van waer hy met bidden (inhoudende des Hertogh van Anjous doot) aen den Prince ende Staten gesonden werdt: Ende daer nae loerde hy om hem te doorszieten/achtende dat hetden bequaemsten middel soude zyn / als hy ter Predicatie ofte ten eten gaen / ofte vande Tafel comen soude: En hadde daer toe twee Sinckroeren ghecocht ende gheladen / d'ene dat met dyp clooten gheladen was / hadde hy op hem los gheschoten / ende midts de weere der Hellebardiers en conde hy de tweede niet affschieten/twelck hem leedt was/ versekerende dat hy aldien hy teghenwoordich twee dypsent myley

ghene leste
woorden/
steekt de 10
Julij 1584

De Prince
Maurits
neemt de de
bisse/ Tan-
dem fit sur-
culus arbor

De Mooz-
der ont-
hoort/woort
gevangen.

Getwillighe
en schijfse
lichebcken
tenisse van
des Prince
Moozder.

De Prince
Maurits
neemt de de
bisse/ Tan-
dem fit sur-
culus arbor

De Mooz-
der ont-
hoort/woort
gevangen.

mijlen van daer ware / dat hy derwaerts soude keeren / om de doodt des Princen te volbrēngen. Dit was het effect van t'ghene dat hy ghewillichlick sonder tozmenten selve geschreven heeft. Daer nae / wesende in de ghevangnisse heeft hy op verscheyden reysen bekent / ende tot inder doot daer hy gebleven / het ghene hier nae volghet:

Ten eersten verclaerde hy onghewijnticht / dat hy onlanghs te voozen van de Proscriptie des Coninghs ghehoort hadde / ende dat hy in May te voozen te Delft wesende / sijn aenflag soude volvoert hebben / hadde hy bequamen middel ghevonden dat te doen / ende te mogen ontcomen: Daer nae versocht hy / om de brieven van des Hertoghs doot te bzingen / en dat hy s' daeghs te voozen den wille hadde den aenflag te volbrēngen / maer hy en doozte het niet bestaen / siende dat het niet moghelijck en was te ontcomen: Maer dien dach / als hy t'bede was hy gheheel geresolueert gheen perijckel te ontzien / al hadde oock den Prince onmoghelt gheweest van vijftich duysent mannen.

Wengaende de verclaringhe / die hy den Jesuyt ghedaen hadde / seyde hy als voozen. Goc dat hy in Franckryck zijnde / nacht noch dach rust en hadde / noch ooc slapen en conde / so quelde hem dien aenflagh. Jae op dat hy mochte ghesonden worden met die brieven / sochte hy twist / ende vocht met die andere Dienaers: Ende soo hy sijn voozemen niet en hadde die reyse volbracht / soo soude hy weder in Franckryck ghekeert hebben / ende hem ghevoeght hy eenighe bande Chemeynte van de Religie / ende soo veel ghemaecht by de Consiatozen / dat hy Brieven van Recommandatien soude hebben vercreghen / om herwaerts over toegangh te hebben / ende alsoo sijn voozemen te volvoeren. Soo hy nu ter Pijn-banche hadde gheweest / oock eer hy daer toe quam / bekende hy / dat hy sijn voozemen te kennen ghegheven hadde den Doctoz Broeder Gerry, tot Doornick Minre-broeder. Ghewijnticht zijnde / bekende hy / dat desen Minre-broeder hem daer in ghesterecht / ende hem sijn zeyghen ghegheben hadde / ende beloofte / dat hy Godt vooz hem soude bidden: Dat oock den Jesuyt van Trier hem toeghesepde hadde / dat hy soude ghestelt worden int ghetal van de Martelaers / soo hy inde daedt stozve. Tselve stuck was noch dzye ander Jesuyten condtbare gemaeckt.

Wederomme gewijnticht zijnde / seyde hy / dat hy een arm Gheselle was / soeckende goet te vercreghen. Hy hadde den Prince van Parma de sake te kennen ghegheven / die hem oozdonneerde den Raedt-heer van Assonleville, om met hem daer over te handelen / welke hem op de swaricheden van dat stuck seyde / dat hy den Coningh van Spaignen eenen grooten dienst doen soude / ende seyde hem / hoe dat den Prince van Parma die sake goet vont: ende so hy t'stuck volbrachte / soo soude hy ghenieten den loon / die inde Proscriptie begrepen was: maer dat hy gheensins den Prince van Parma en soude bedzaghen oft melden / indien hy achterhaect werde. Ende op de swaricheden / die Assonleville hem voozhiel / van den toegangh in't Hoff vanden Prince / seyde hy hem gheantwoort te hebben / dat hy hem selven soude noemen / Franchoy Guion, de Sone van Pieter Guion, die eertijts ter doot gepocht was om de Religie / met confiscatie

van sijn goederen / ende alsoo als een arm Geselle luttel goets hebbende / ende de Religie seer toegedaen / soude hy in s' Princes Hoff sijn dienst ende sijn voozsz. Zegels presenteren / om hem selven aenghenaem te maken: welc Assonleville seer goet vont / hem seer vermanende tot het volbrēngen: Anderwerf biddende / den Prince van Parma niet te melden / om veel oozsaken. Ende siende / dat hy daer toe soo seer ghehert was / seyde hy tot hem: Gaet mijn Sone, ist dat ghy dit feyt volbrengt, den Coningh sal u houden al het ghene dat hy ghelooft heeft, ende ghy sult eenen eeuwighen naem hebben. Ende daer toe soude hem den Prince van Parma altijt vorderlijck wesen: ende dat Parma de voozsz Zeghels ghesien hadde / ende te vreden was / die te laten ghebruycken: Maer dat Mansfeldt sijn Signet soude veranderen / ende niet meer ruytwijs soude ghesueden worden: met meer ander Instructien / die hem Assonleville gaff / soo hy tot Antwerpen by Aldegonde quam / ende diergelijcke. Daer op hy Balthasar antwoorde / dat hy hoopte hem soo wel te verpisen van de Religie te wesen / dat hy soude moghen comen inden dienst van een Secretaris / om by dien middel de bequaemhepdt te hebben / presenterende eenige brieven te ondercrekenen / en dan den Prince met eenen dagge te doozsteken / oft by andere occasien: Persisterende altijt nae de pyningen / oock noch des dendaeghs / dat het hem niet leet en was / ende soo het noch te doene ware / dat hy t' niet laten en soude te doen / al soudet hem costen duysent lijben.

Desse schriftelijcke bekentenissen / oock de andere ghewillighe ende pijnlicke / ghehoort ende ghesien zijnde / soo hebben de Heeren vanden Hooge ende Provinciale Raden / ter examinate ende judicature vanden gebangen / benesfens de Heeren van den Gerechte der Stadt Delft gecommiteert / vommisse tegen den selven Balthasar upt gesproken / inhoudende in effect als volghet:

Alsoo Balthasar Geraerts, ghebooren van Vilefians, in't Graef-schap van Borgongien, ghevanghen bekent heeft, voorghenomen te hebben te dooden den Doorluchtighen Hoogh-ghebooren Vorst, den Prince van Orangen, &c. Ende tot dien eynde by hem vercreghen zijnde sekere vlioghende Zeghelen vanden Grave van Mansvelt, hadde gheconfereert tot Doornick met den Raedt-Heer Assonleville, van weghen den Prince van Parma, die hem toefeyde, soo den ghevanghen sijn voozemen wiste te volbrēngen, ende den Ban ofte Proscriptie teghen den Prince van Orangien ter executie te stellen, dat den Coningh van Spaignen hem soude voldoen, dat in de Proscriptie verhaelt stont, als onder ander te betalen de 25 duysent Ducaten: ende voorder, dat hy hem noemen soude Franchoy Guion, veynsende de Religie toeghedaen te wesen, om hem aenghenaem te maken int Hoff vanden Prince: volghende welcken raedt-slagh, den ghevanghen ghecomen was int Hoff des voozsz. Prince, onder den naem van Franchoy Guion, ende hadde ghecoecht den 9 Julij twee Pistoletten oft Sincroers, die hy op den thierenden, terwile de Prince ter Tafelen sat, gingh laden, ende weder ghecomen zijnde, die beyde aen sijnen riem

F ij bedecks

Parma dooz Assonleville sterct sijn voozemen.

Beslissinge vooz pyningen.

De Jesuyte belobe hem de Maerte-lars hemel

Wommisse ober Balthasar Geraerts upt gesproken den 14 Julij.

Maurits van Nassaus

44

bedeckt onder sijnen mantel ghehanghen hadde, ende alsoo den Heer Prince (gaende nae den oren uyt de Salette, om op de trappen te treden, nae sijnen kamer) met het een Sinckroer gheschoren, van welke scheute de voorschreven Heer Prince ghestorven is. Twelek wesende een valsche verradich feyt, bedreyen inden persoon van alsulcken Personagie, als den voorgenoemden Doorluchtig Hoogh-geboren Vorst, den Prince van Oran- gen hoogher memorien gheweest is, niet en be- hoort onghestraft te blijven, maer ten exempel van alle anderen rigoreuslijcken ghestraft te worden.

Soo ist dat mijn Heeren, boven ghenoecht wel ende rijplickken overwooghen hebbende, de Con- fessie vanden voorschreven ghevanghen, ende alle t'gene in desen te considereren stont, den voorsz. Balthasar gevangen gecondemneert hebben, ende condemneren by desen, gheleydt te worden op het Schavor, al hier voor't Stadthuys opgherecht, om aldaer eerst sijn handt, daer hy dat verradersche moordadigh feyt mede bedreyen heeft, met een gloeyende toeluytende yser gheschroyt ende af- ghebrandt te worden: ende daer nae, met gloeyen- de tangen tot ses reysen ende verscheyden plaet- sen, soo aen armen, beenen, ende rghene daer sijn lichaem meest met vleesch becleet is, het vleesch uytghebrant ende afghenepen sal worden, ende dat hy daer nae levendich aen vier quartieren ghehouwen sal worden, beginnende van onder, ende ten lesten hem den buyck op ghesneden, ende sijn hert uytghenomen, ende in sijn aensicht gheworpen, ende daer nae sijn hoest afghewou- wen sal worden: ende dat sijn vier quartieren op vier bolwercken uytghehangen, ende sijn hoest op den School-thoren achter het Loghement des voorgenoemde Heere Prince, op eenen staek ghestelt sal worden: Verclarende alle sijne goede- deren gheconfisqueert. Dese Sententie is ghepro- nunciert op't Stad-huys der stad Delft, den 14 dagh Julij, Anno 1584. Onderteeckent.

A. vander Meer,

Alsoo is hy des Saterdaegs / zijnde den 14 July / opentlick tot Delft op de Markt op een schavot gebzocht / alwaer dat hy nae luyt van de voorsz. sententie ghehandelt en geexecuteert is / houdede de selven moed als hy te voren ge- daen hadde / wonderlike patientie toonende: geen Predicanten wilde hy eenich gehoor ghe- ven. Int byanden van sijn handt / en t'afnijpen van sijn vleesch / en maecte hy geen getier oft misvaer maer schein selve noch een Crups met sijn handt ende armen te maecken / die hy crups- wijs over malcanderen leyde / als hy aen de pa- le ghebonden stont / om het volck te zegenen: Ende alsoo werdt hy ghevierendeeft / ende de quartieren opgehangen ende het hoest op eenen stake ghestelt / t'welck naermaels behendelic- ken afgestolen werdt.

Daer dat desen Doorluchtighen Dorst soo deerlijcken doot de handt van eenen eerloosen Borgongnon het leven benomen was / als hier vooz verhaelt ende beschreven is / so is sijn lichaem doot last vande H. M. State van Hol- landt, Zeelandt, Vrieslandt, ende Vtricht, heerlic- ken ter aerden ghebzacht / ende begraven tot Delft inde nieuwe Kercke / alwaer men huy-

den de Monumenten noch siet / ende onlangs by de selve H. M. Heeren op een nieu aenbe- stede is een costelike verheuen Tombe te doen maecken ende albaer tot een eeuwighe ghe- dachtenisse te stellen. Welcke begravinghe gheschiede op deser manieren: Daz ende al eerste gingen de Bozgers van Delft gewapent / maer op roudzaghende maniere, daer nae de Trompetters. Daer nae werden gheleydt acht paerden / in swart laken tot der aerden toe: Achter elck peert wert ghebzagen een Ba- niere van den Wapen / presentie ende elck de heerlijckheden daer t'Peert oock mede behan- ghen was. Het eerste wert geleydt van Jon- cher Goraert van Schooren, met Joncher Paulus Wits presentie ende Breda: de Banniere met de Wapen van Breda / dzoegh Jonck-heer Philips de Grutere, Heere van Duxlandt. Het tweede Peert leyde Joncher van der Delft, ende Joncher N. de Roules: de Banniere met de Wapene van de Marck-graesschappé van der Veere ende Vliedighen, dzoegh Joncher Ian van Egmond. Het derde Peert leyde Joncher N. van Sprangen, ende Joncher Io- han van Doestrum, Casteleyn van Woerden, de Banniere met de Wapen van Chalon dzoegh Joncher Rosus. Het vierde Peert leyde Jon- cher Floris Serclays, ende Joncher Pieter van Roon, Baillou van Putte: ende de Banniere met de Wapen van Diest / dzoegh Joncher Jasper van Poelgeest. Het vyfde Peert leyde Joncher Jacob van Almonde, met Joncher Ni- colaes van Raephorst, de Banniere met de Wape- nen van Vianden, dzoegh Joncher Geeraert van der Aa. Het sesste Peert leyde Joncher Cornelis van Wijngaerden, ende de Joncher vander Linden: de Banniere met de Wapene van Catzenelleboghe, dzoegh Joncher Lan- celot. Tsebende Peert leyde Joncher Philips van der Aa, ende Joncher Harman van Wten- horst: de Banniere met de Wapene van Nassau, dzoegh Joncher Cornelis van Sweten. Het achtste Peert leyde Joncher Ian Bacx, Ca- steleyn van Heusden, met Joncher Dierrick van Duvenvoorde, Baillou van den Briele: de Banniere met de Wapenen van Oran- gen, dzoegh de Heere van Marquette. Dese Ede- len / ghelijck alle de andere / gingen al int swar- te met langhe mantels tot der Aerden. Hier nae dzoegh de Heer van Manfart sijn Coz- nette: De Heere van Rihoven sijn Guidon: Jonck-heer Ian van Naeltwijck sijn Banie- re / elck bysonder fraeye Debyfen des Princen in hebbende. Hier nae volghden vier Schilden van des Princen vier Quartieren / te weten / Nassau, Stolburgh, Hefsen, ende Coninghsteyn: Gedzaghen by den Baenderheere van Peter- schem, van Deure, Joncher Wencely van Botfelaer, ende Ian van Assendelft. Jonck- heer van Cralinghen. Hier nae dzoegh Heer Jacob van Egmond, Heer van Kennenburgh, die heet Wapen met sijn Timber ende Coleu- ren. Daer nae soo dzoegh Joncher Daniel van Botfelaer, Heer van Merwe, het Helmet / Joncher Duyts (Capiteyn van de Guarde) het Rijdt-sweert: Heer Wolfaert van Bre- derode dzoegh den Wapen Rook. Daer nae werdt gheleydt het Ronpeert / met swart su- wel tot der aerden toe behanghen / by Jone- her Brecht, ende Joncher van Maldereede. Hier nae dzoegh den Grave van Oversteyn een bloot Sweert / ende den Baron van Cre- ange een goude Croone: Haer volghden by

Edeldom bevondt op s' Princen begravenisse se tot Delft

Handwritten marginal note in the left margin.

1584

Executie est doot van Balthasar Seracts.

Beschrijvinge vande heerliche be- graefnisse des Princen van Oran- gen.

Handwritten marginal note in the right margin.

Hoffmeesters/ de Heere van der Aa, van Audenfort, en van Viery, met stocken inde hande. Daer nae werdt van 12 Mannen de Saare ghebraghen/ daert lichaem in lagh/ met wapenen behanghen: Dessens tweeke ginchten Heer Jan van Borgongnon, Heere van Froy-mont: Heer Walrave, Heer van Brederode: de Heere van Merode: ende de Heere van Soeterwoude. Nae het Ujck / ende den Verant volgde den Prince Maffitz, Graue van Nassau, Des Princen Sone / met eenen mantel langh slepende / ende opghedraghen van sjuen Gouverneur / den Heere van Sonsfelt, en hy hadde t' sjuer rechter syden den Heer-Doyst Truckxses vā Ceulen / t' sjuer linker syden den Graue van Hohenlo. Daer nae ginchten elck alleens / Graue Willem Lodwijck van Passau: Graue Philips van Passau: ende de Graue van Solms, die den rouwe sloot. Wien volghden de H. W. Heeren Staten Generael, den Raedt van State, de H. Staten van Hollandt, die Presiden-ten ende Raden van den Hoogen ende Provincia le Raden van Hollandt, met hare Secretarisen: Daer nae den Schout / Burgemeesteren / ende die gantsche Magistraet van Delft: Daer nae de Predicanten/ende Capiteynen hande Prin-

ce sjuer Cravanten / met andere Capiteynen en Bevelhebberen / wien al volghden outalijck volck sonder ordemancie. Welcke uitbaert ende begracfenisse met gebofe ende onwijnelijcke sjuer alle Borgheren der Stede van Delft / ende ander goede Patriotte volbracht werde. Men sach ende hoopte ten dien selven daghe / binghen de gantsche stad / niet van weeten / sichten ende kerken / over de de ellendighe doot van desen vromen Prince: God vreden de dese Landen van meerdere swaricheden ende onghelien (daer de selve doot afsterben van den Prince van Orangnen mede schenen ghedreycht te wesen) te beschutten ende te beschermen. Tot welcken eynde / dien selven dach vooz den mid- dagh / dooz Arent Cornelisz. Dienaer des H. Euangelij aldaer / een Heerlich Sermoon ge- daen ende ghepredicht werde / over de plaetse upt de Openbaringhe Johannis / Zalich zijn de dooden, die inden Heere sterven, &c. welke Predicatie naermact in openbareen Druck uptghegevenis / daer up den pberighen Ufer toe wijfen. Tot een beslijt sullen wy hier by boegen seckere

Clachte vande Nederlantsche Maecht,
over de droevige Doot,
vanden PRINCE VAN ORANGNEN.

Ach! moest dien waerden Vorst, dien Prince van Orangnen,
Ons Vaderlantsche Vaer, en waere schrick van Spangnen,
Godis upt vercoren helt, ons waerde Heldre Son,
Door een Verrader Boos, een wreden Borgongnon,
Om't leven zijn gebracht? In't midden van ons Landen?
En moest door zijne Doot, den Spangnaert t' onser schanden,
Op Springen soo van vrencht, en Inychen in zijn hert?
Als of door desen schoor, ons Hulp benomen werd?
En dat mijn arme Volck weerom sou moeten bocken
Met Leven Lijf en goet, onder haer wrede Toeken?

Antwoorde aende Selfde maecht,

ORecht bedroeffde maecht! ons God een God der Goden,
Ons arm, ons cracht, ons Rots en Beuckelaer in noden,
Die heeft u wel 'tis waer, opgenomen uwen Helt,
En u bedroeffde Volck in rouwe heel gestelt,
Maer nimmermeer en dencke, noch vest in u gedachten,
Dat door dees wrede Dadt? zijn wille, noch zijn crachten,
zijn Hulpe noch bystant, van u geweeken zijn.
Tis uwer Sonden schult, uws Volcx, en oock de mijn,
Dat hy den Spangnaert wreet, bereydet om te dechren
En uwe Heeren waerd, veranderen wil in knechten,
zijn Vaderlicke handt kastijgend Hart en straff,
Heeft uwen vromen Prins, tot rust gebracht in t' graff.
En heeft in zijne plaats, beroepen en bereydet,
Gewapent met sijn cracht, en zelfs ten strijt geleydet,
zijn Soon, dien waerden Vorst, dien Keyserlicken Spruyt,
Waer door hy den Maraan gegeven heeft tot Buijt
Dees sal sijn s' Vaders Doot, haest wrecken: en bewaren
u Lieve Landt, en Volck, voor dwang en groot beswaren.

OORDEEL sonDER TWIS

J. W.

Som-

Sommier verhael vande Moederlicke afcomste, aenslagen, Victorien ende andere geschiedenissen vanden PRINCE MAURITZ van NASSAU: van het begin zijner Regeringe tot desen daghe toe. Dienende tot een inleydinge ende volmaeckinge vande particuliere beschrijvinge van alle zijne Segen ende Victorien, die hy ten dienste deser Landen vercregen heeft.

MAURITZ byder gratie Godts Prince van Orangnen, Grave van Nassau, Catzenellenboghden, Vianden, Dietz, Lingen, Meurs, Bueren, Leerdam, &c. Marquis vander Vere ende van Vliſſinghen, Heere ende Baron van Breda, der Stadt Grave, ende Landen van Cuyck, Diest, Grimbergen, Arlay, Noferoy, St. Vyt, Daesburch, Leck, Polanen, St. Martensdyck, &c. Erſſburch-Grave van Antwerpen, ende van Besançon. Gouverneur ende Capiteyn Generael van Gelderlandt, Hollandt, Zeelandt, West-Vrielandt, Zutphen, Vtrecht, ende Over-Iſſel. Admirael Generael, &c.

Mauritz van
Nassau
Soon van
Anna van
Saxen,
* Saxoniz
Illustrata,

Tweeden Sone van Wilhelm Prince van Orangnen &c. Die hy ghewonnen heeft met Anna Dochter van den Keur-vorst Hartoch Mauritz van Saxen, (die hy geteelt hadde met Agneta dochter van Philips Ant-grave

van Hessen) is gebozen op het Dups te Dillenburg, op den 13 November des jaers 1567. * zijn Grootvader van smoeders zyde Hartoch Mauritz van Saxen, was eē Soon van Henrick Hartoch van Saxen, (die gebozen was An-

Zijn Groot
vader van
smoeders
zyde.

in 1473 opten 16 Martij / ende ghestorven is opten 18 Augusti 1541) de welcken hy geteelt hadde by Catharina, Dochter vanden Grootvoost van Meklenburg: die gebozen was opten 21 Martij des jaers 1521 / ende overleden is anno 1553 opten 9 July: als hy zijne Landen ontrent 12 jaeren gheregeert hadde. Hartoch Mauritz hadde by dese Agnes noch geprocreert een eenigen Soon Albertus genaemt / die opten 28 November 1545 tot Dresden ghebozen werd: maer wat meer als vier maenden gheleest hebbende is hy aldaer anno 1546 opten 12 Aprilis ghestorven. Also dat Anna, de eenighe Erfgenaem gebleven is. Sijn over grootvader van zijne Moeders zijde is geweest Albertus Hartoch van Saxen, Lantgraef tot Meyssen ende Marchgraef van Durlingen: die een broeder was vanden Keurvoost Ernestus, ende Grootvader vande Keurvoosten Mauritz ende Augustus van Saxen. welcken Hartoch Albertus inden jaere 1488 upt de naeme vanden Keyser Maximiliaen van Oostenrijck (die anno 1477 getrouwt hadde Maria eenighe Dochter van Hartoch Carel van Bourgognen) geweest zijn Stadthouder in dese Nederlande. Hy was een dapper Erijchshelten en vroom kloekmoedich man: ende heeft in Hollandt sterke oorloghen ghevoert teghen de Hoeksche partije: welke factie vande Hoeken ende Cabellauwen te dier tijden seer hestich woedende was. Hy heeft die van Sierick zee 20000 gulden afghedrongen / tot een amende dat sij die van Sluys, die hy be- naut hadde / met victualie versterckt ende geholpen hadden. Anno 1498 soo werde hy van den Certshertoch Philips van Bourgognen, ghesfelt tot Erf-stadthouder van Oost en West-vrielandt: ende also hy inden jaere 1500 die van Groeningen belegert hadde / omme onder zijne gehoozsaemheyt te brengen: soo werde hy in het selve beleg geschoten / en is niet lange daer naer van de quetsure ghestorven. Van sijne Vaderlike sijde is hy ghesproten (als voorsz. henen bewesen is) upt het Doozuchtige ende Edele Gheslachte der Graven van Nassau, Katzenelbogh, Dietz ende Vianden, &c.

Tot hier toe de naeste Bloet-verwanten van de Moederlike zijde / vanden Doozuchtighen Hooch ghebozen Voost Mauritz van Nassau, ter loop verhaelt hebbende: soo sullen wy wederomme keeren tot de gheschiedenissen van zijn Persoon selfs.

De Edele H. Mo. Heeren Staten van Hollandt, Zeelandt, Vrielandt, ende Vtricht, met- ten anderen overslaende ende overwegende de getrouwe diensten / die mijn Heer den Prince van Orangnen, Hooghloflicker memozen / dese voorsz. schreven Landen ghebaen hadde / soo met raed- den als met daden / jaer dat hy hem selven in het alderminste niet ghemijdt en hadde omme het welvaeren deser Landen te vorderen / sijn persoon / op ende in verscheyden perijckelen en swaricheden te presenteren / ende teghenwooz- dich te zijn / om de aenflaghen ende aenloopen te beter te effectueren. Woven dien aen merk- kende mede hoe den voornoemden Prince niet alleen sijne middelen / maer selfs het innecomen van sijne Broeders in dese bloedige Oorloghe bygestelt ende veroozlocht hadde. Daerenbo- ven / beneffens dat desen vroomen Helt ende Prince sijn leven so deerlick geeyndicht hebben- de / noch dype van sijne Broederen in dese oor- loge gelaten hadde. ende ghestorven waren / te weten: Graef Lodwijck, Graef Adolph ende

Graef Henrick, H. Mo. gelijk hier voorsz. tot sijne plaetse gesepit is. Soo hebbesyt tot een ver- geldinge ende danckbaerheyt der selver / sijnen Sone Mauritz, Prince van Orangnen, &c. gegeven het Goubernement der voorsz. Lan- den / met het Admiraelshap der Zee / stellende om zijne ionc-heyts wille die soo danigen swa- ren last op zijn tedere schouderen niet en konde laden / tot sijnen Lieutenant Philips, Graef van Hohenlo ende Langenberch.

Alsoo is Mauritz, gebozen Prince van Oran- gnen / &c. inden jaere 1584 / oudt zijnde om- trent 17 jaeren / in sijn Heer-Vaders plaetse gerreden ende gesuccedeert. Een Prince die de Almachtige God ghebruyckt heeft om de on- menschelike doot van sijnen Vader / aende bloetdozstige Maranen ende Spaingnaerden met haren aenhang te wjcken / ende vooz de gantsche werelt te betonen en bekent te ma- ken / dat hy alleen de gene is / die dese Provins- tien in haer ellende en verduckinghen met sijn- e Vaderlike oogen der Barmherticheydt aen- schouwende / verlost ende bezyndet heeft / van- de selve: Ende dat hy die is die der vanden voozsach ende raedt (de welke besloten had- den dat wanneer sijn onsen Doozuchtige Helt het leven souden benomen hebben / dat sy als van de arme ende bedroefde Landen / als son- der hooft (soo sy meynen) wesende / lichtelic- ken souden t'onder bzingen ende met hare bloet- dozstige handen vernielen /) belacht ende bes- pottet / vermits hy upt dien af ghehouwen Godsbruchtigen boom / sulck waerden spruyt wederomme heeft laten voozt komen / ende ge- gelijk totten Hemel toe te laten opwassen / alsoo dat sy / te weten / die tot desen moozdt gecon- senteert hadde / het tegendeel meer als te waer bevonden hebben. Want tis de gantsche we- relt bekent / ende wy verhoppen t'selve in dese onse beschrybinge volcomentlick te verhande- len / wat Victozien ende zegende Dyp-eene en wijse God / dese Nederlanden door desen Ge- deon verleent ende gegeven heeft.

De Staten Generael hebben vooz de comste vanden Graef van Leycester, vande Conin- ginne van Engelandt tot Goubernere geson- den zijnde / vooz sijn Excellentie Mauritz van Nassau een Instructie gemaect ende gegeven over t'Goubernement ende Capiteynshap / Generael / ende Admiraelshap van Hollandt, Zeelant, en West-Vrielandt, midts behoozlick re- spect te draghen / aenden Goubernere Gene- rael / die de Coninginne van Engelandt sendent soude. Welck den Prince aengevaerdet heb- bende t'sijnen eeren volbzacht heeft. Onder wijs- gebiedt dat hy inden jaere 1586 om den Prince van Parma van het Beleg van Nuys te trec- ken / met Sir Philips Sidney, Goubernere van Vlissingen met een troupe van twee oft dyp du- sent mannen / naer Vlaendere ter Neusen ghe- trocken is: ende soek om La Mottens wille die die van Ostende benaude / soo vele hy konde en hem moghelijcken was. ende om daer toe te ge- raecken een sterckte ghemaect hebbende van S. Katheryne Kerchof / desgelijck socht hy door heymelick verstandt van Ostende meester te werden / vermits hy tot dien eynde verschey- den Soldaten ende andere met gheldt ghecoz- rumpeert ende omgecocht hadde. Sijn Excel- lentie heeft met Sidney ende sijne Soldaten een aenflach voozghenomen ende volbzacht / mette Stadt van Axela, als hier naer ghesep- sal werden.

In ober- Grootua- der van fmo eders 306.

In gewest- stadhou- der vande wies- gen den Keyser Maximiliaen in de Nederlanden

Wat de Heeren Staten be- wecht hecht den Prince Mauritz Gouber- neur te ma- ken.

Handwritten marginal notes in the top right corner.

Handwritten marginal notes in the middle right margin.

Handwritten marginal notes in the middle right margin.

Tocht van sijn Excel- lentie in Vlaenderen

Das

Den Grave van Leycester vertrect upt de Aerderlanden naer Engelandt.

De Staten Generael maken sijn Excellentie Gouverneur Generael.

Sijn last ende bevel.

Naet dat Robert Dudley, Grave van Leycester, in het lesse vanden jaere 1587 nae Engelandt verbrocken was/ latende de Landen ende de regeringhe van dien in groote swaricheden/ moepten/ ende oneenigheden: ende dat Sire Willem Standley opten 29 Januarij de stad Deventer, ende Roelandt Iorck de Schantse by Zutphen aen Taxis overgegeven hadden: soo zijn de H. Mo. Staten Generael niet weynich bevroest en bedroeft geworzen/ vreesende dat alle de vordere Engelsche/ die inde andere Sterckten ende Steden lagen/ t selve mochten doen/ als de Francospen teutijden vande Hertogh van Anjou ende Brabant op eenen dagh bestaen hadden te doen. De H. Mo. Heeren Staten Generael hebben dies niet tegenstaende opten 6 Februarij inden Haghe gesaemtlich vergadert zijnde/ een kloecke ende mannelicke resolutie ghenomen/ ende hebben dien volgende ende upt crachte vande Souvereiniteyt die hem competeerde/ den Prince Mauritz van Nassau gestelt ende verclaert by provisie/ bovē sijn Admiraelschap Generael, ende Gouverneur schap van Hollandt, Zeelandt, ende Vrielandt, tot Gouverneur Generael, in absentie vanden Grave van Leycester: met last ende instructie/ van de Pzeementien/ Rechten/ Privilegien ende welstandt der Landen/ Steden/ ende Inwoonderen der selver: desghelijcx de exercitie vande gereformeerde Religie vooz te staen te beschutten/ te handthaben ende te beschermen: Justitie te administreren by advyse vande Pzidenten ende Raden/ ende mede allonime te mogen de Wett en ende Magistraten versetten/ Bozgherweesteren ende Schepen te verkiefsen naer ouder gewoonten: Ende voozts al te doen wat den Gouverneur Generael vermocht te doen/ ende dit alles by provisie/ &c. hem om sijn jonckhepdt als voozen ghesep is tot Lieutenant toe voegghende de Grave van Hohenlo.

In welcken Dienst ende Gouverneur schap/ hy hem tot den huyndighen dage toe so mannelijcken/ ende wijselijcken ghequeten heeft. Dat alle de Landen/ Steden/ ende de Inghesetenen van die/ op thoochste verbondē blijven/ omme desen Victorieusen Prince soo lange als sijn naeme ende vermaertheit dueren sal/ te eeren/ te pzijsen te dienen ende te beminnen naer alle haer vermogen. De eenige Godt wil hem noch langhe in desen standt/ tot nut en welbaeren van onse bedroefde Vaderlandē/ onderhouden en bewaeren. Die selven onuptsprakelicken Godt/ heeft de selve Landen/ gheduerende zijne regeringe ende t belept vanden Bozloge/ also gheseigent/ bewaert/ ende beschuttet teghen alle haere machtige ende listige vyanden. En desen Prince soo veele Segen ende Victozien/ tegen den Coninck van Spangnen, ende sijue adherenten verleent ende gegeven/ als hy opt aen eenich Prince vanden Lande ghedaen ende gegeven heeft. Want hy heeft dooz wijse belept van desen Prince/ met hulpe van verscheyden Graven van t'Edels Doozluchtige Hups van Nassau, ende eenighe andere kloecke ende manlijcke Crijchshelden/ vergeselschapt wessende met de wijse Raden vande Vaderen onses Vaderlandts de H. Mo. Staten der vereenichde Landen. Den staet deser Landen alsoo gheseigent ende t welbaeren van dien alsoo ghewordert/ dat hy de selve/ met veele Stercke/ Steden/ jae heele Provintien/ verrijckt/ en uptghebruydet heeft. Omme coztelijcken ende

Sozt bebael van meest alle de victozien die de Prince Mauritz bereegen heeft.

met eenen woorde te verhaelen wat victorien Godt Almachtich dese Landen/ dooz t belept van desen Hooch gebozen Prince verleent en ghegeven heeft/ overslaende veele klepne Venslaghen/ Entreprijzen/ Anneminge van Castellen/ Sloten ofteklepne Stedekens/ verre buyten dese Landen gelegen wesende/ soo onthout alleen dit volgende. Dat sijne Princelicke Excellentie, sedert den jaere 1586 totten jaere 1604 incluyts toe: dooz Belegeringen/ Derrassingen ofte Entreprijzen/ inghenomen/ ende verovert heeft 29 bewalde ofte bemuerde Steden/ te wesen anno 1586 Axle in Vlaenderen: 1588 Medenblich ende Tienen: 1590 Steenberghe ende Breda: 1591 Zutphen, Deventer, Hulst ende Nimmegen: 1592 Steenwijck, Otmarfen ende Coeverden: 1593 S. Geertruden Berge: 1594 Groeninghen: 1597 Rijnberck, Meurs, Goor, Groll. Brevoort, Enchede, Otmarfen, Oldē zeel ende Lingen: 1599 Dotecum: 1600 Wachten donck: 1601 Rijnberck ten tweedenmael Meurs, 1602 Grave en het Lant van Cuyck: 1604 Sluys ende Aerdenberch: 1696 Lonhem. Die Stede Bergen op den Zoom anno 1588: Coeverden 1594 ende Bommel 1599, hy den Prince van Parma oft andere Gouverneurs van des Coninck van Spangnens weghen/ belegeert wesende/ heeft hy ontset ende ten vyant doen verreckē. By Turnhout 1597 ende by Nieupoort 1600/ heeft hy in twee Veltlagen/ tegen den Certshartoghe van Oosterijck Albertus Hartoch van Brabant, victorieus gheveest/ den vyant overwonnen/ ende groote eere bereghen. Twee mael is hy met groote cloeckmoedicheyt/ met ee geheel Leger midden dooz des vyants Lant ghetrocken/ anno 1600 dooz Vlaenderen, ende 1602 dooz Brabant ende de omleggende Landen. Tot verscheyden tijden heeft Godt dese Landen dooz hem verleent ende ghegeven victozie ende overwinninghe te water: te weten inden jaere 1588 tegen de machtige Vloete vanden Coninck van Spanguen 1596 dooz den Admirael Jonckheer Iohan van Duvenvoorde, die met den Grave van Essex de Stadt ende het Eplandt Calis Malis gewonnen ende inghenomen heeft: 1599 dooz den Admirael Jonckheer Pieter vander Does, met het innemen van het Eplant van Groot Canarien: 1600 tegen den Admirael van van Antwerpen, teghen de Galeyen van Sluys, endeteghen de Galeyen van Spinola: 1601 dooz renige Oost Indische Schepen tegen een groote Vloete van Schepen vanden Coninck van Spangnen, ontrent Bantam: en omme te eyndigen anno 1607 dooz het belept vanden eeuwich gedenckwaerdigen Iacob van Heemskerck inde Strate van Gibraltar: welcke schade/ den Coninck van Spaengnen so weede dede ende aen het herte ging/ dat hy daer dooz gehootsaecht ende gedzongen was/ Treves en Stilstant van wapenen te versoeken en vooz XII jaeren te maecten.

Alle dese vooz geroerde Belegeringen/ Venslaghen ende Victozien/ midt gaders noch verscheyden andere geschiedemissen/ ende weldaden/ die Godt almachtich tot welbaren deser Landen/ geduerende de Regeeringe van desen Doozluichtigen Prince verleent ende ghegeven heeft. Sullen wy altsaem mette hulpe des alderhoochsten. tot behoorzliche tijt ende plaets niet alleen verhaelen ende beschrijven/ maer tmeestendeel van dien met copere Caerten ende sijguyzen afbeelden ende levendich vooz dooghē stellen.

Dooz

1586
1587
1588
1589
1590

1591
1592
1593
1594
1595
1596
1597
1598
1599
1600
1601
1602
1603
1604

Sijne Victozien te water.

Vermaert
heyt van de
Prince
Mauritz.

Door welke mannelijke Daden ende Vic-
tozien niet alleen zijn Princelicke Excellentie,
maer het geheele Geslachte van Nassau, alsoo
vermaert/heroent/ghelooft ende geprezen zijn/
by alle onse gebuerighe Landen/ Steden en-
de Republijcken: jae selfs in verscheyden ver-
re gheleghen Coninckrijcken ende Probin-
tien/ alwaerden roem van zijne manlichheyt door
de Dleughelen vanden beel gheoochde Fame
ghedraghen is. Dat hy van de Princen der
selver/ geeert/ bemint ende groot geacht wert.
Zijne kloeckmoedighe dapperheyt: uytne-
de wijsheyt/ verstandt/ manhafticheyt ende
andere Princelicke deuchden / (daer mede de-
sen uytneemenden Helt verciert ende begaest is)

Wet vande
Coninck
van Groot
Brittaignen
berkopen
tot Ridder
van de Jar-
retiere anno
1612.

hebben by den Coninck van Groot Brittaignen
IACOBVS de VI. inden jaere 1612/ soo ve-
le te wege gebracht/ dat hy met zijne Ridderen
ende mede boederen / besloten ende gheresol-
veert heeft/ hem te nemen/ ende te vereeren/
mette eere en waerdicheyt vande Ridder van de
Jarretiere: hem stellende inde plaetse vanden
aldergrootsten Coninck van Franckrijk, Hen-
rick de I V: een Orden wesende van seer groote
oudtshydt/ edelshydt/ ende waerdicheyt / de

welcke men seyt dat inden jaere 1350 by den
Coninck Eduardus de III. tot Windesore (we-
sende zijn geboort plaetse) op gherecht ende
ghesicht is. waer mede tot allen tijden by de
Coningen van Engellant de alder uytneemste
ende victozieuze Kersers/ Coningen/ Princen
ende Potentaten/ mede vereert ende begiftet
gheworden zijn/ want men beint in seekere
Engelsche Schyften ende Boecken/ dat met dese
Oudere vereert ende beschoncken zijn geweest
VI Roomsche Keyseren ende XX Coninghen
wiens naemen wy om lanckheyt te mijden/
verby gaen sullen.

Naer dien het ontfangen en installieren/ aen
den Persoon van zijn Excell. alhier inden Hage
en binnen Enghelandt aen zijn Boeder Graef
Henrick Frederick, in zijnen naeme/ met groote
treffelicheyt ende magnificentie geschiet ende
gedaen is/ soo sullen wy de gantsche handelinge/
gelijck die geschiet ende gedaen is/ hier in-
neelven en verhalen/ gelijck de selve anno 1613
by den Ducker van de Hoogh. Moghende
Staten Generael ghedrukt is. Beginnende
mette Dissibe vanden Coninck van Groot
Brittaignen. Wesende van desen inhoud.

Mon Cousin,

Ziet vanden
Coninck
van Groot
Brittaigne
aen den
Prince
Mauritz.

DE groot-achtige van uwe deuchden, ende de merckelicke proe-
ven van uwe dapperheyt, die ghy hebt gethoont inde bescherminghe soo
vvel vande Gewoneerde Provincien, die van soo langhe tijden, ende met ee-
nen soo vasten bandt verknocht zijn aen onse Coninckrijcken, als vande Religie,
die ons mette voorsz Provincien ghemeyn is, hebben al voor langen tijde in ons ver-
veekt een begeerte van te mogen vinden eenige goede ende bequame gelegentheyt, om
te doen blijcken de eere die vryu gonnen ende toedraghen. Hebbende dan doen hou-
den Capittel vande Ridder ende Medeghesellen van onse Ordre vande Jarretie-
re, ende int selve gedaen verkiesinge van onsen Neve ende toekomende Svager de
Cheur-Furst Pfaltz-Grave: hebben vry goet ghevonden, met consent ende toestem-
minghe van t gheheele Capittel, u hem by te voughen: VVelcke verkiesinge gheschiet
zijnde naer onse begheerte, hebben vry naer het ghebruyck van onse voor-ouders, u
toeghesonden de teekenen vande selve Ordre, om de vvelcke u te presenteren ende daer
mede te becleeden, vry last ghegeven hebben aen den Ridder Winwod, onsen Ambaf-
sadeur by mijn Heeren de Staten, ende aenden Sieur Garter eerste Coninck vande
VVapenen, om te doen dat daer toe behoort, V sal gelieven dese presentatie aen te nemen
tot een teeken van onse affectie, die vry niet en sullen laten te vervolgen met alle an-
der teekenen van goet gunsticheyt, die de saecken ende ghelegentheyden sullen mede
brengen, ende dat mette selve gheneghentheyt, ende sullen blijven.

V seer gheaffectioneerde Neve

IAQVES.

VVt ons Palays van Westminster den

24. Dach Decembris 1612.

5

Cort

Cort Verhael van t'geen hier op gevolcht is.

Wanneer
ende op
wat wyse
zijn Excell.
de Orde-
re vande
Iarreciere
ontfangen
heeft.

DEn vierden February 1613. de Schutte-
rijje van s' Graven-Hage/ mitgaders de
Comp. Garde van sijne Excellentie. nes-
sens de Comp. van sijn Gen: Grave Henrick,
ende vanden Heere van Chastillon, in Wapenen
gebzacht zijnde/ zijn alle de selve in goede ordze
gerangeert/ namelijk de Schutterije opt buy-
ten Hof / ende by de Logijsen vande Heeren
Ambassadeurs / ende de vooznoemde Comp.
Soldaten op t' binnen-Hof van t' Palleys van
s' Graven-Haghe. Sijn oock op t' buyten Hof
ende op de Dijver-berch gheplant vele stucken
gheschuts/groote/ clepne/ ende middelbare/ nes-
sens verscheyden peck-tobben gheplant van
t' Logijs van sijn Excell. af in bequame ordze
tot aende Halsteghe van s' Graven-Hage/ nes-
sens verscheyden andere gestelt vooz de Logijs-
sen vande Heeren Ambassadeurs.

Ten voozsz. daghe naer Noen tusschen drie
ende vier uyzen/ de Ho. Mog. Heeren Staten
Generael/ mitgaders de Edele Mog. Hee-
ren Raden van State/ inde ghewoonlike Ca-
mer van hare Hoogh-Mog. vergadert zijnde/
nessens verscheyden andere Heeren ende Per-
soonen van qualiteyt / daer by oock verschey-
den andere aensienlike Luyden van allerley
soorten/ inde voozsz. Camer toegelaten zijn ge-
weest / om dese Ceremonie aente sien/ ende te
hoozen wat daer soude passeren: Is vooz eerst
inde vooznoemde Vergaderinge van hare Ho.
Mog. vooz seckere Gedeputeerde Heeren ghe-
bzacht/ de Heere van Refuge, Ambassadeur van
den alder Christelicsten Coninck van Vrancrij
ende van Navarre, die spne plaetse heeft ghenom-
men daer die was geordonneert/ te weten/ aent
boveneynde vande Tafel daer hare Ho. Mog.
aensaten.

Niet lang daer nae is gekomen spne Princel-
Excel. gelept wt sijn Logijs doort t' binnen Hof/
bergeselschapt met den Heer Ambassadeur van
Engelandt, en eenige Gedeputeerde vande Ho.
Mog. Heeren Staten Generael/ vooz heen upt-
gegaen zijnde 12 Trompetten al blasende ende
steekende met seer groot geschal/ daer op ghe-
volcht zijn vele Edelen ende Heeren/ paer ende
paer gaende vooz sijn Excellentie. Ten beyden
zijden vande vooznoemde Edelen ende sijn Ex-
cellentie zijn gegaen sijn Excellentie Hellebar-
diers/ recht vooz sijn Excellentie ginck de He-
rault, of Roy d'Armes van Engelandt, aen hebben-
de sijn Herault-rock van Purper Fluweel/ met
te Wapenen van Engelandt/ Vrancrije/ Schot-
lant ende Verlant daer op geborduert/ dzagen-
de in zijne hand een lanck werpende groene flu-
weele Coocher ofte Custodie/ inde welke lach
de Garter ofte Couffe-bandt met seckere Me-
daille tot de voozsz. Ordze behoovende : dicht
aen sijn Excellentie volchde mijn Heere de Prin-
ce Henrick sijn Excellentie Broeder / met mijn
Heere de Prince van Portugal sijn Excellentie
Swager/ midtsgaders de Heeren/ Graven van
Nassouwe, ende vander Lippe sijne Excellentie
Neben ende Verwanten nessens verscheyden
andere Heeren ende Edelen/ alle te samen mar-
scherende tusschen de Musquetiers/ ende Sol-
daten vande vooznoemde Gardien/ die nessens

malcanderen in ordze stonden lancks t' binnen
Hof/ zijnde soo dicht in malkanderen gebloch-
ten/ dat sy als eene strate gemaecht hebben van
t' een eynde van t' binnen Hof tot aent ander/ te
weten/ van het Logijs van sijn Excellentie af/
tot aenden inganck vande dooz ende dozzelen
daermen gaet nae de Camer vande Heeren Sta-
ten Generael. Ende dit alles is gheschiet ten
aensien van eene groote menichte / ende met
grooten toeloop van volck wt alle Quartie-
ren.

Sijn Princel. Excellentie inde vooznoemde
Camer daer hare Ho. Mog. saten / ghekomen
ende de Reberentien ten weder zijden ghedaen
zijnde / heeft sijne plaetse mede ghenomen daer
die was geordonneert naemelijck aent boven
eynde vande vooznoemde Tafel/ aende sincker
zijde vande Heere Ambassadeur van Vrancrij
vooznoemt / en is de Heere Ambassadeur van
Engelandt/ gaen sitten ontrant t' midden vande
Tafel tegen over den Heere President der vooz-
noemde Vergaderinge/ hebbende aen sijne sinck-
kerhandt den vooznoemden Herault d'Armes.

Albus een yder op sijn plaetse daer toe ghe-
ordineert geseten zijnde/ heeft den Heer Wijnwod
Ambassadeur van sijn Majest. van Groot Brit-
taignen, aenghevaughen de Ho. Mog. Heeren
Staten Generael aen te spreucken in Fransche
tale/ ende heeft geseyt t'geen alhier van woozde
te woozde volcht in Duytsch :

M I N Heeren : VVt t'geen ick voor desen
in dese Vergaderinge hebbe verthoont,
door last des Conincks mijns Meesters, hebben
u Edele Moghende verstaen de meeninghe van
sijne Majesteit, aengaende d'Ordre vande Iartiere
die de selve bogheerde te confereren op mijn Heere
de Prince Mauritz, mitgaders de redenen op de
welcke sijne meeninghe is ghegrondt : Sijnde
sijnen Persoon daer toe verkooren onlancks
leden met ghemeyn toetstemminghe vande ghe-
heele Broederschap, ghevoecht nessens mijn
mijn Heere de Cheur-forst Palz-Grave. Sijne
Majesteit heeft goet ghevonden, ons te laten
van hem de teekenen van de voorschreven
Ordre te presenteren, ende heeft ons om t' sel-
ve te doen gheauthoriseert by sijne opene Brie-
ven, onder t'grootte Zeghel van Enghe-
landt, die wy hier teghenwoordich overleveren,
u biddende, soo het u ghelieft, de selve te doen
lesen.

Hier mede de voozschreven opene Com-
missie ghelevert zijnde / in handen van den
Edelen Heer President / heeft de selve over-
handtrepcht den H. Griffier van haer Hoog
Moghende / met bevel van de selve openlijck
te lesen : t'welck is gheschiet. Ende was
de selve Commissie gheschreven in Latyn-
sche tale : alhier in Duytsch vertaelt/
ende van woozde tot woozde aldus luy-
dende :

Wensprae-
ke vanden
Rijder
Winnvod
aende H.
Mog. Staten

Commissie
vanden Coninck van
groot Brit-
tagnen, aen
den Ridder
Wijnwod.

IACOBVS, by der Gratiën Godts Coninck van Groot Britannien, Vranckryck ende Terlant, Beschermmer des Gheloofs &c. Allen ende yegelycken, die dese onse Brieven sullen sien ofte hooren Saluyt: Aenghesien daer niet en is den Conincklijcken Ampte betamelijcker, dan den genen die door de Fame ende Vermaertheyt van heure deuchden ende cloeckmoedicheyt doorluchtich zijn ghevorden ende vvytberoemt, met de grootste ende hoogste eerē te begifstigen: en dat onder soodanige vvytberoemde Personagien van desen onsen tijdt sonderlinghe vvytsteect boven andere onse Doorluchtighe Neve Maurits, Prince van Orangien, Grave van Nassau &c. VVy, nae de vvyse ende gevvoonte onser Voorouderen, by de vvelcke gebruyckelijck is geveest, soodanige Mannen de aller vvaerdste teyckenen van eere te bevvyisen ende deelachtich te maecken, hebben den voornoemden Prince Maurits, als die met sonderlinge vrientchap aen ons verknocht, ende ons om sijne verdiensten sonderlinge lief ende vvaert is, met consent ende toestemminge vande geheele Societeyt, vercooren ende gestelt ondert getal der gener die mette seer vvyt vermaerde ende Doorluchtighe Ordre vande Garter (also genaemt) by ons vereert vorden. Daeromme hebben vvy een yeder vvyllen kenlijck maecken ende openbaer, dat vvy ten vollen versekert zijnde vande bekende ende versochte ghetrouwicheyt, vvysheyt ende neersicheyt, van den Edelē Rudolph Wijnwod, Ridder, ende onse Ambassadeur by de Provincien van t' vereenichde Nederlant: Misgaders vanden achtbarē Heere Wilhelmus Seager, ghenamt Garter, de voornaemste Heraut ende Coninck van vwapenen onder ons, de selve hebbe gheordonneert, ghemaect ende ghestelt, ghelijck vvy de selve by dese onse Brieven ordonneren, maecken ende stellen, tot onse seeckere ende ghevvyisen Ambassadeurs, Procurateurs ende Orateurs, ende dat vvy den selven gegeven hebben macht, autoriteyt ende speciael bevel, om te reysen by den voornoemden Prince, onsen Neve, ende hem eenighe merck teeckenen vande voorsz Garter (de ander t' sijnder tijdt sullen volghen) van ons aen hem voor desen tijdt overgesonden, in onsen naem ende van onsen vvegente brengen, leveren ende geven, ende voorts alles vvt te rechten ende te doen soo ghedienstich ende eerbiedentlick als sy immers connen ofte moghen: ende ghelijck de vveerdicheyt van soo hoogvveerdighe Ordre sal vereyffchen, even als vvy selve souden doen, soo vvy daer tegen vvoordich vwaren. Ten onconde van desen hebben vvy dese onse opene Brieven doen maecken. Ghegeven vvt ons Paleys van Westmunster, den ses ende t' vvyntichsten dach Decembris, int thiende Iaer ons Coninckrijcx van Groot Britannien, Vranckryck ende Terlant, ende het ses en veertichste van Schotlant, zijnde t' Iaer ons Heeren 1612. VVas gheteykent Iacobus R. Ende gheseghelt met het Zeghel van sijne Mat. vvt hangende in groenen VVase.

Dese Commissie alsoo int openbaer gelesen zijnde heeft de voornoemden Heere Ambassadeur vvoortbarende gesproken in Fransche taal t' gheen hier verduypt wesen de volcht.

Verbalch
vande aen-
spracche
vande Rid-
der Win-
wod.

DEERE van dese Ordre brengt mede, ende is oock alle tijdt de ghewoonte gheveest, de selve te senden buyten Enghelandt aen vvreemde Princen, door Heeren daer toe expresselijck afghesonden ende van groote qualiteyt, die de selve de Ordre draghen, oft door haere verdiensten gheoordeelt zijn, capabel om die te dra-

ghen. Maer om datmen oordeelde dat de Ceromonien diemen ghewoonlick is in desen te gebruycken, niet al te wel over-een en komen met de discipline van uwe Kercken, ende dat de conditien der selver haer niet doorgaens en conformeren met de politic van uwen Staet, heeft sijn Matbest ghevonden, om alle schandale te schouwen, dese Ordre te doen presenteren sonder pompe ofte wtwendighe statie. VVy, om ons te quijten in onse schuldighe plicht, hebben gheacht dat dese plaets, onder uwe belieste de bequaemste was.

om de presentatie van dien te doen in presentie vā u Heerlickheit: den welcken als representerende de Souverainiteyt van desen Staet, sullen vooraenghenaem ghelieven te vinden, sichtbare Ghetuyghen te wesen vande Eere die de Coninck van Groot Brittanien uwen besten vriendt ende bondghenoot doende is, aendē Generael van uwe Heykrachten, ende Gouverneur van uwe Provincien; ende met een aen t'gheheel lichaem van uwen Staet, daer aen een yegelijk dien t'selve aengaet, sijne portie heeft. Sijne Mat. en soude geen grooter ghetuyghenisse connen gheven, noch van sijne affectie tot het welvarē van dese Provincien, noch vande blijfchap die de selve heeft van uwe saecken, naer soo vele stormen ende onweeren, te sien ghebracht inde haven van ruste, nochte van sijne hertelicke begeerte, dat het Verbondt t'welck daer is tusschen sijne Croonen ende uwer Ed. Mo. Provincien ten eeuwigen dagen onverbrekelijck mach blijven dueren. Hier mede dan keeren wy ons met uwen oorlove tot sijn Excellentie

Dit segghende/ keerde sich de Heer Ambassadeur tot sijn Excellentie en (daer en-tusschen de Garter vol costelycke Diamanten dooz den Herault wt de booznoemde Custodie gelangt/ ende op de Tafel gestreckt zijnde) sprack voort aldus:

Zijn aen-
spraecke aē-
den Prince
Mauritz.

Aen u mijn Heere, presenteren wy, inden Naem ende van wegghen den Coninck onse Meester, sijn Ordre vande Garter ofte Couffebandt: Een Ordre segghen wy, die sonder roem ofte flatterie, de aller oudtste ende doorluchtichste is van gheheel Europa, die t'allen tijden is bewaert gheweest onbesmet in haren ouden glantz, sonder vleckē ende sonder opseggen; Met de welcken de Keyfers ende grootste Monarchen de selve hebbende ghesocht, haer gheluckich ghehouden hebben vereert te moghen werden. Sijne Mat. oordeelt waerdich deser Eere, de grootheyt van u Huys, t'welck de selve kent te wesen seer doorluchtich; u yver ende Godtvruchticheyt tot vorderinghe vande ghere-

formeerde Religie; u Oorloochsche dencken die de Godt der Heykrachten gheseghent heeft met soo vele Victorien; ende boven al de goede diensten die ghy dese Provincien, ende consequēlijck sijne Croonen, jae de gantsche Christenheyt ghedaen hebt. VWant dit is het ghevoelen van Sijne Mat. dat de ruste vande Christenheyt bestaet in t'welvaren van dese Provincien, ende dat het wel ende qualijck varen, van sijne Coninckrijcken ende uwe Provincie, gaen voet aen voet met malcanderen. Dit is het oochmerck, ende de eenige redenen, die Sijne Mat. hebben bewoghen, u mede te deelen de grootste Eere die sijne Croonen yemandt connen gheven: waer van dit de teekennen sijn (Dit segghende wees Sijne Ed. op de boozs Garter) die uwe Excellentie van onsen handen sal gelieven aen te nemen, volgens den last die wy daer van hebben vanden Coninck onsen Meester, vry ende ontbonden van alle Ceremonien en conditionen, wtgenomen die gene die hangen sullen aen uwen goede wille ende vrye willekeur.

Die by den
Garter aen
bindt.

Hier op sijn Excellentie hebbende sijn Mat. met cozte bundige woorden hoochlyc bedanckt van dese Eere/ sijn de booznoemde Heeren Ambassadeur ende Herault sijn Excellentie naerder ghecomen/ ende hare reberentien ghedaen hebbende / hebben sy de booznoemde Garter of Couffebandt vol gout ende costelycke Diamanten / ghebonden rontom onder de knie van sijn Excellentie sincker been.

Daer naer de Herault wt de booznoemde Custodie noch gelanght heeft een seer costelike Medalie/ inde welke constelijck is gewocht eenen Ridder diemen Sint Ioris noemt/ sittende op een Peerdt/ onder zijne voeten eenē Dzaeck/ welke Medalie hanghende aen een blaue zijden Lindt / is de selve dooz den booznoemden Herault sijn Excellentie om den hals gedaen.

Daer dit alles gheschiet was/ heeft de booznoemde Herault gheopent een Papier/ daer uyt hy over luyde las in Franchois dese naerbolgende Tijtelen van sijn Excellentie aldus luydende in Duytsch:

Titulē van
sijn Exelen-
tie.

DE seer Hooghe, Māchtighe, ende Excellente Prince Mauritz, Prince in Orangien, Grave van Nassau, Carzenelleboghe, Vianden, Dietz, Meurs, Linghen, Marquis vander Veer ende van Vlissinghen, Heere ende Baron van de Stadt Grave, ende de Landen van Cuyck, vander Lecke, ende vande Nijervaert, Gouverneur ende Capiteyn Generael, van Ghelderlandt, Hollandt, Zeelandt, West-Vrieslandt, Zurphen ende Over-Yffel, Admirael Generael vande Vereenichde Nederlanden, ende Ridder van de seer Edele Ordere vande Iartiere.

Dese leste woorden by den Herault gesprooken zijnde / hebben terstont wederomme alle de Trompetten gesteecken met groot gedruys/ waer op strack gebolcht is een seer ordentlijcke Salve van Musquettades der Soldaten / die alle in ordze stonden beneden op t'binnen Hof / welke Salve terstont ghebolcht zijnde met een ander Salve vande Schutterije vanden Haghe staende op t'bupten Hof / is strack daer aen by ordze gheloft ende af-

gheschoten alle het grof Gheschut staende op t'bupten Hof / ende op de Dijverberch / soo dat het gheheele Hof daer van dreunde. Dese Salve ende eere scheuten met cleyn ende grof Gheschut gegeven ende gecyndicht / ende daer op een groote stilte ghebolcht zijnde / heeft de Heere van Oldenbarnevelt Ridder etc. wt den name vande Ho. Mog. Heeren Staten Generael spreekende / een cozt verhael ghedaen vande alliantien ende verbintenissen / die van ouden

Wensprake
vande Heere
te van Oldenbarne-
velt aende
Ridder
Wintwob
ende sijn Ex-
cellentie,

ouden tijden tusschen de Croone van Enghe-
lant ende dese Landen waren geweest / met danck-
segginge aen syne Majesteit van Groot Brit-
tannien vande continuatie der selvigher / ende
bysonder dat hem ghelieft hadde de selve met
dese actie publick ende notoir te maecken booz
een pegelijck / mit dien sodanige eere als syne
Majesteit den Lande dede inden Persoon van
sijn Exelentie als Gouverneur ende Conduc-
teur vande selve / beyde in Oorloge ende Poli-
tie / niet en wierdt gedaen dan de beste vrien-
den : Sonderling oock syne Majesteit hier
over bedanckende / dat hy sijn Exelentie dese
Ordre hadde willen confereren / met dispensa-
tie van alle Obligatien ende Verbintenissen
die d'Ordre mede brenge. Bedanckt hebbende
oock die Heeren Ambassadeur ende Garter van
hare gedaene Devoir : ende sich keerende tot sijn
Exelentie Congratuleerde de selve wt naem
vande booznoemde Hog. Mo. Heeren Staten
Generael van dese groote eere / met verclarin-
ge vande blyschap die hare Ho. Mo. daer inne
schepten / ende met wenschinge dat syne Exe-
lentie de selve in een lanck leven mochte besit-
ten / ende gebuycken tot Godes eere / vergroo-
tinge van sijn doozluchtich Hups / ende confer-
vatie vande vry ende gerechticheyden van dese
Landen / daerinne oock hare Hog. Mog. niet
en souden laten / gelijk tot noch toe / in alle ge-
trouwichheit te seconderen.

Hier op I. Wtenbogaert, Kercken-dienaer
in s' Graven Haghe verbolgende / heeft / als
daer toe spetialijck versocht zijnde ende gelast /
ende staende aen t'ander eynde van de Tafel
int ghesicht van syne Exelentie ende d'ander
Heeren / gedaen in Fransche Tale een trefse-
like ende uytnemende gheleerde Oratie ofte
Predicatie / inhoudende een dancksegginge / en-
de Bede dat God / sijn Exelentie inden selven
staet ende waerdicheyt wilde seghenen en be-
houden etc. Die wy om lanckheyds willen
sullen verbygaen ende achterlaten.

Bestuyp bā
dese actie en
handelingē.

De Dancksegginge ende t'Ghebedt geeyn-
dicht zijnde / sijn de Trompetten ende Trom-
melen weder aen boozt gegaen / ende is daer op
gevoicht de tweede Salve van Musquettades
ende grof Gheschut / met gelijcke ordre als te
boozen : De welke gestilt zijnde / is sijn Exe-
lentie met de boozsz. Ordre aenden halve ende
been verciert zijnde / int Gheselschap vande
booznoemde Ambassadeurs / Princen en Hee-
ren / wederom met grooter magnificentie wt-
gegaen en gelejdt tot in sijn Logijs / in gelij-
ker manieren als te boozen : Waer op gevoicht
zijnde de derde Salve van grof ende cleyn Ge-
schut / sijn de Soldaten ende Schutterije een
peder int sijn vertoghen : De Pecktonnen ende
vzolike Byeren des avonts inden donckeren
aengestecken zijnde / heeft sijn Exelentie aen
alle de boozschyeben Heeren ende Ambassa-
deurs gegeven een groot en magnifijck Banc-
quet / verheerlicht met verscheyden Instrumen-
ten ende spel van vermakelike Musijcque / ende
geschal van Trompetten : Op welck Bancquet
in alle machticheyt / ende sonder overdaet /
eens gedroncken zijnde ter eeren / en op de ge-
sontheit van beyde de Majesteitē van Danc-
rijck en Engeland / wierdt / terwyle men daer
mede besich was / weder om alle het grof geschut /
met groot gedruys en triumphē afgeschoten.

Omme dese waerdicheydt ende eere van
sijn Princelike Exelentie noch eenichsins
wijder uyt te bryden soo sullen wy tot een

besluyp van dese handeling hier byboeghen
dit volgende.

Warachtich Verhael vande Ceremonien, ghe-
schiet in Engeland int Installeren van zijne
Princelijcke Excellentie, nevens zijne Hoo-
cheyt den Cheurfurst Paltz inde Coninglijcke
Ordre van den Consebant.

N Aer dien sijn Majesteit weder ghecomen
was van Roystum ende Nieumarquet op
Lichtmis Avont den derden Februarij ou-
den Stijl, is s'Vrydaechs daer naer metten Prince
sijnen Sone ende den Cheurfurst naer Winsoor
vertrocken. De Solemniteyten ende Ceremonien
vande voorsz. Order begonden Sondage daer aen
inde Kercke van VWinsoor, te wetē in den Choor,
tusschen negen ende thien uren, den Ambassadeur
der Vereenichde Nederlanden hadde al daer zijn
plaetsē, gheappointeert by t'ghestoelte dat voor
zijn Excellentie den Prince Maurice gheordon-
neert was, daer zijn Banieren ende wapenen hin-
ghen, t'welck was genoech volgende t'ghestoelte
vanden voorsz. Cheurfurst, want alsoo men den
Choor innequam keerende aen de rechterhandt,
was t'gestoelte van zijne Majesteit onder een Dof-
feret, ende neffens den Coninck was t'ghestoelt
vanden jonghen Prince aen d'ander zijde van het
innecomen vande voorsz. Choor aende sincker
handt was t'ghestoelte vanden Coninck van De-
nemarck ende daer naer volchde den Paltzgrave,
ende naer sijn Hoocheyt, volchde sijnne Exellen-
tie. Prince Maurice (als gheseyt is) alle de rekte
vande andere Heeren van der Order volghde elck
naer haer lieder Rang, maer zijne Excellentie was
voor hemlieden allen, Eer sijnne Majesteit in de
Kercke quam, soo hadden die van de Cappelle be-
sich geveest de VVapenen ende Banieren van de
Overleden Ridders, eerst van den Outaer van Salf-
berij te bringen tot voor den Outaer, die by secc-
ker Bisshop aenvaert vverde ende besijden ghe-
stelt, daer naer vverden oock de VVapenen. Ban-
nieren Helmer, gulden staf, &c. vanden Overleden
Prince op gheoffert, dat ghedaen sijnde ginghen
alle de Ridders van de Order, gheaccompagneert
met die van de voorsz. Cappelle den Coninck
innehaelen, in forme van Processie, den Koninck,
marcheerde onder een Canope, ende naer dien zij-
ne Majesteit inne ghecomen vvas, soo vvert den
dienst begonnen ende vvert daer naer oock inne
ghehaelt, den Prince Cheurfurst die in zijn onder
lijff innequam, te vveten met een lange roode Cra-
mosijne Casacke in zijn lijff ghegordt, de langhe
violette Fluvveele mantel den gouden Collier,
vverdt voor hem ghebracht, ende vverdt soo ge-
leyt tot op het oppereynde vande Choor, vvaer een
Outaer ghestelt vvas, ende te rugghe comende,
ende aen zijne Majesteit de reverentie gedaē heb-
bende, vviert in zijn ghestoelte ghecleet, ende al-
daer oock volcleet, daer naer quam den Deecken
van winsoor, met twee ander Officiers vande Or-
der, die zijne Hoocheyt secker Boecxken voort-
brachten, daer hy zijne hant op leyde ende be-
loofde t'observeren de conditien vander Order,

Verhael hoe
ende op wat
wijse sijn
Exelentie,
in Engeland
in dese ord-
re geïnstal-
teert is.

Wat Cere-
monie dat
ter in her in
wijzen in
dese Ordre
gebruikt
werden.

daer by gestelt was by so verre die niet eenichsints en prejudicerden d'authoriteyt van d'Imperie. daer naer wert oock den Broeder van sijne Genade Graef *Wilhelm* van Nassau, die zijne Excellentie, Prince Maurits plaetse (in absentie van Prince *Hendrick* van Nassau die noch niet aengehecomen was) betract, ghehaelt by de twee Oufte vander Order, die op zijn arm brochte de selve Casacque, die den Cheurfurst aen t'lijf ghegort hadde, ende voor hem werdt ghebrocht de Mantel ende Collier, vande voorsz. Order, die voor hem op t'ghesloekte daer hy sat gheleyt werde, hem wert oock dierghelicken Boeck voorgebrocht, die hy oock beloofde t'observeren sonder inde punten die in de geconfedereerde Landen niet ghebruyckelick en zijn, of eenichsints teghens d'authoriteyt van de Vereenichde Nederlanden souden mogen striiden. Daer naer wert den dienst met alderhande Musijcque ghecontinueert, tot dat den Bisschop met een becken voordien Outaer ginck staen, waer in sijne Maesteyt eerst Offerde goudt ende Silver, daer naer twee en twee vande Heere vander Order te gader, den iongē Prince metten Electeur gingē eerst naer zijne Maesteyt, daer naer dé gesubstitueer dé van zijne Excellentie metten grooten Admirael als d'Oufte, en gaven elck Goudt ende Silver in't becke, keerende alsoo met groote reverentie die sy voor zijne Mat. deden elck wederomme op zijne plaetsen, den dienst gedaen sijnde, soo ginghen de voorsz. Heeren vander Order twee ende twee, eerst die vande Capelle al singhende voren, ende zijne Maesteyt onder een Dofferet (processie wijze) daer achter naer het Hof op het Casteel, alvaer inde groote Sale int oppereynde zijn Maesteyt alleene zijn Noenmael hielt, ende aen een langhe Tafel, beneden de Tafel van zijne Maesteyt saten de Ridder vande Order twee ende twee te gaeder, twee of drie passen verre van malcanderen, ende worden alsoo elck alleene opgedient, de Maeltit ghedaen zijnde gingen wederom in de Kercke ende Capelle alwaer de Vesperen int Engels werden gesongen, ende soo werden die Ceremonien ende Solemniteyten geeyndicht. Daer na ter Tafelen geseten zijnde, sont den Coninck den Controleur van zijn Hof *Milord Knolis* aenden Ambassadeur der Vereenichde Landen, hem van weghen zijne Maesteyt segghende, dat zijne Maesteyt hem toegedroncken hadde, de ghesontheyt van miin Heeren de Staten, ende bleef by hem tot dat hy bescheet hadde ghedaen, daer naer sont zijne Maesteyt hem wederomme *Milord Russel*, eertijds Gouverneur van *Vlissingen*, die dien dach t'sweert voor zijne Maesteyt hadde gedragen, ende dede hem oock segghen, dat hy hem de ghesontheyt van zijne Excellentie, hadde toegedroncken, die bescheet gedaen zijnde, hebben sy met alle reverentie oock de gesontheyt van zijn Maesteyt ghedroncken, den voorsz. Ambassadeur hadde die eere, dat hy zijne Maesteyt altiits onderhielt, die seer vrolick ende genoechghelick was, diversche saken verhalende vande Institutie van die Order, ende hoe meenighe daer waren, te weten, ses-entwintich in ghetale boven t'hoofst, dat den Number noyt vermeerderd en hadde gheweest, dat zijne

Maesteyt daer van noch twee hadde te disponere, seggende oock eens dat hy bliide was nu te hebben in zijne Confrerie (sprekende van zijne Excellentie) dé Valeureusten ende vermaersten Capitteyn en Commandeur die leefde, met meer diergelijcke eer en prijs, die hy van zijn Excellentie gaf; Naer dien alle de Tafelen op gedaen warē, ende de Heeren van der Order opghestaen, treede zijne Maesteyt een stap oft twee beneden, daer hem enige Graven ende Baroenen te wassen quamen gheven, waer naer den Bisschop van Ely, voor hem de gratie quam seggen. Alsoo is zijn Maesteyt mer den Prince, Palsgrave, ende alle de Heeren vander Order die vooren ginghen naer zijn Camer veretrocken, tot dat sy (als gheseyt is) naer de Capelle vverderom ginghen.

Dit tot hier toe aldus verhaelt hebbende/soo konnen wy niet naerlaten te gedencken / hoe ende op wat wijze dat zijn Princelike Excellentie tot verschepde tijden ende plaetsen/openbaerliken gehult/beswozen ende ontfangen is tot Heer ende beschermmer van verschepden Landen ende Steden. te weten inden jaere 1588 binnen der Veer, tot Marquis vande Stad ende de Landen daer onder sozterende: 1590 binnen de Stadt Vlissingen tot Heere van Vlissingen, die hem bepde by Testamente by zijn Vader gemaecht waeren. Daer naer tot Monster, als Heere van Monster, Poeldiick, &c. en ten laetsten Anno 1602 binnen de Stadt vande Graven, tot Erff-Heer der selver Stad ende den Landen van Cuyck. welke Guldingen met groote statie / pacht / heerlichheyt / ende groote blydtschap ende vzeuchde van de onderdanen der selver steden ende plaetsen gedaen ende gheschiet zijn.

Daer dien dat alle wereltliche eere/blydtschap ende vzeuchde/tot allen tijden vermengt blijven met haet / nijt / wangunste / dooz heyt ende becummernisse des ghemoedts / ende verschepden andere quaden ende quellinghen / des lijfs ende der zielen / insonderheyt tegen die Princen ende Persoonen die totte aldergrootste eere ende waerdicheyt opgeklimmen zijn: soo is desen Cloecmoedigen Doozt ende Prince in diendele de selve ghelijck geworden ende tot diversche tijden / op verschepden wijsen / dooz haet en nijt / twee onuytsinnige helse Beesten / aenghevalen ende bestreden / daer toe gebuyckende / insonderheyt de Persoonen vande Coninc van Spangnen / den Prince van Parma ende haere adherenten / die tot allen tijden naer de doot van den Prince van Orangnen zijn Vader Ho. Ma. zijne eere ende reputatie hebben soecken te vernietigen en te schande te maecken. ende dat te meer / om dat sy oochschijnelicken sagen / dat God almachtiich dooz desen vromen Helt / onse Vader landen soo beele Dictozien verleenende ende gevende was: dooz welke sichtbare teekenen sy in haere herte overtuycht waeren dat Godt voozgenomen hadde / dooz hem / de onmenschelicke moozt aen zijn Vader gedaen wesende / aen haer en de hare te vzeecken. waer dooz sy alle middelē en occasien gesocht hebbe om desen Dictorieusen Prince / niet alleen van zijne eere ende waerdicheyt / maer met eenen van zijn leven te beroben / gelijk sy (als vooz henen gheseyt is) zijn Heer Vader van te vooren gedaen hadden. omme hier dooz vooz soo beele in haer vermogē was den raet ende beslupt Godes / over de uyt-
voez

Mauritz
Weert tot
verschepden
plaetsen
openbaerlic-
ken gehult.

Maer tot
der scepden
maten naer
sijn leven
ghestaen.
Maer van
Godt bes
schermt.

voeringe van de staet deser Landen opte schoz-
ten ende te verhinderen. Welc Godloos beslupt
ende booznemen sy tot versceyden stonden ende
tijden/door eenige personen in het werck gesocht
hebben te stellen. Insonderheyt in den jaere
1594. door een Priester Michiel Renichon ende
Piere du Four soldaet/ende daer nae inden jaere
1598 door Pieter Panne, maer Godt die de we-
relt met alles wat daer inne is/alleen naer zijn
welbehagen regeert ende leydet/ die heeft hae-
re boose ende onmenselijke boozslaghen/alsoo
gerogert ende ghestiert/ ende zijne Princelike
Excellentie tot noch toe alsoo beschut ende be-
waert/ dat tot allen tijden booz ende al eer dat
sy haer boos booznemen in het werck hebben
konnen leggen ende volboeren/ haren boozslach
gheopenbaert/ zijn Excellentie gewaerschout/ de
boose ongoddelike menschen ghevangen/ ende
naer haer verdiensten gestraft gheworden sijn:
tot schande ende beschaemtheyt/ vande gene die
haer tot sulcke wyde moozdadighe aenlagen/
gehuert ende bewoghen hadden.

Indien wy waerde Lesers/ten nautsten sou-
den willen ondersoeken ende verhalen alle die
geschiedenissen/aenlagen/Victorien/ wyse ra-
den/ Ridderlike oeffeninghen/ onbertsaechde
kloeckmoedicheden/ ende versceyden andere
deuchden van desen Prince/ wy souden door ons
onvermogen in een onuytkomelicken Doolhoff
gheraecken/ daer wy tot onser schanden binnen
souden verdwaelen/ overmidts onse penne te
ongeleert is om sulcx ghenocchsaem te konnen
uytvoeren. Wy willen zijn Princelike Excel-
lentie alleen ghebeden hebben/ dat hy onsen goe-
den wille in desen betoont/wil in tgoede nemen/
ende ons van ons onvermogen ontschuldigende
door de opspzake van alle spotters ende nidi-
ge menschen/door zijne auctoziteyt ende macht
beschutten ende bewaren. God almachtich
wil desen vromen Helt geven ende verleenen de
outheyt vande Griexschen Nestor, de wijsheyt
vanden alderwijsten Coning Salomon, ende de
cloeckmoedicheyt Davids, ende hem beschutten
ende beschermen/door alle ongeluck ende tegen-
spoet die hem door yemant soude moghen toe-
gebracht werden/ tot loff ende prijs van zijnen
alderheylighsten naeme/ vorderinghe van zijne
kercke/ ende welbaren van ons liebe Vader-
lant/ ende waerde vrienden. Gheschiede also.

Dus verre int cozt ende int gemeen de daden
ende gheschiedenissen vanden Prince Mauritz
verhaelt ende beschreuen hebbende: soo sullen
wy komē totte particuliere ende bysondere be-
schrijvingen van alle zijne Aenlagen/Beleghe-
ringhen ende Innemingen van Steden/ ende
andere Crychsdaden/beginnende/ met het In-
nemen der Stadt Axle.

Innemen der Stadt

AXELE in Vlaenderen.

1586.

Axle van
sijn Ex-
cellentie bes-
overt.

Op den 16 Julij inden jaere 1586/ is sijn
Excell. verghefelschap wesende met
Sir Philips Sidney, met ontrent drie duys-
sent Soldaten ende andere gereetschappen van
oorloge/ secretelike inder nacht vande Stercte
van Ter Neusen verrocken nae de Stadt Axle,
geleghen in Vlaenderen/ ontrent anderhalve
mijl van Hulst, ende vier mijlen van Gendt,
zijnde een kleyn schoon stedeken/hoe wel selve
niet gantsch bemuyt en is/ alwaer binnen la-

ghen vier Daendelen Soldaten tot Garnisoen
ende besettinge/ ende hebben het selve bedecte-
liken/ over eenen mupz/het water van den an-
deren scepden (die van te vozen by sijn Ex-
cellentie ende Sidney verspiedet was) overge-
klommen zijnde / inghenomen sonder groote
bloetstorting: overmits dat de vier Daendele
Soldaten: overvallen zijnde haer niet ter weer-
en konden stellen. t Stedeken verobert ende in-
genomen hebbende/ soo hebben dese Victorieu-
se Helden terstont de Schansen daer rontomme
leggende mede in ghenomen: ende om de Stadt
noch beter te versceken ende te bewaren/ heb-
ben sy de Dycken door ghesteken/ ende de Stadt
alsoo rondt omme in het water gestelt. Welcke
inneminghe die van Zabandt ende Vlaendes-
ren/eenichsins beroert en onstelt heeft/ vreesen
de datter yet meerder quaets door haer nae-
volghen mochte: alsoo dat sy terstont aenden
Prince van Parma, door Nuys leggende/ ghe-
schreuen ende gebeden hebben/ dat hy wilde
van daer trecken/ om haer te helpen tegen ee-
nigen voordr inbal ofte schade: daer by voe-
ghende/ dat het eerlicker ende nootfakelicker
was/ haer eygen landt te bewaeren/ dan eene
Rijckstad/ leggende byten de jurisdictie van
de Nederlanden/ te beleggen ende overwinnen.
Diet tegenstaende heeft den Prince van Parma
van sijn beleg niet willen aflaten/ maer hy
sont den Gouverneur van Grevelinghen, Sei-
gneur de la Motte, om de Stadt weder te belege-
ren ende in te nemen: maer te vergheefs/ ver-
mits (gelijck verhaelt is) de Stadt rondtom int
water ghestelt was. Te meer om dat de Hol-
landtsche ende Seeusche Zee-Ruyters/ haer so
sterck daer ontrent hieldē dat la Motte hem al-
daer niet langher en doest betrouwen.

Tot een beslupt van dese veroveringhe van
Axle, soo dient alhier onthouwen ende gestelt
dat de eerste/ de voornaemste/ende laetste Vic-
torie/ ofte zegen die sijn Princelike Excellentie/
binnen de Palen deser Landen vercregen heeft/
geschiedt ende vercregen sijn in het Graeffschap
van Vlaenderen/ gelijck hier naer tot gheleghen
tijdt ende plaetse gesept sal werden.

Victorieuse Schermutsinghe tus- schen den Grave van HOHENLO ende

Den Heere van HAVLTPENNE on-
trent ENGELEN geschiet den
XIII Julij, 1587.

Als de Prince van Parma met sijn Leger 1587.
door Slups gevallen was/ soo heeft sijn
Excellentie Graef Maurits van Nassou,
die in het afwesen van Robert Dudley, Grave
van Leicester/het opperste ghebiedt hadde over
der Staten volck/ sich bedacht ende beraden/
wat middelen dat hy best gebuycken soude om
Parma van Slups/ d'welck hy sterck belegert
hadde/ af te trecken. Daer is by de Staten ende
sijn Excellentie goet ghevonden/ datmen den
Grave van Hohenlo met een groot getal Ruy-
teren ende Doet-knechten soude schicke in Za-
bant/om daer met branden/blaken/ende brand-
schatten eenen grooten alarm te maken/ jae het
gheheele Landt in roere te stellen/ gelijck dock
gheschiedt is: Want de Grave van Hohenlo
heeft in het beginsel van Julio in Zabant ghe-
plondert

oort
Induig
auctu
1587

Sijn Ex-
cellentie bes-
heert de stad.

1587
1587

Hohenlo
plondert
der schepen
Dozpen

plondert ende verzaait twee en twintich Dozpen/ ende twee Stedecken/ sich ghelateude als oft hy s Hertoghen-Bos woude gaen beleggen/ daer toe hem des maels hooghe wateren/ ende de groote dierte van allerley magen-aes in des vbandts Landen/ seer dienstich scheenen te zijn: Insonderheyt de wijle die vanden Bos noch geen grootten voorraedt en hadden. De Prince van Parma dit vernemende / die meer volcx in sijn Legher vooz Sluys hadde/ als hy behoefde/ soo heeft hy den Heere van Haultepenne, Sone vanden Grave van Barlaymond, met twee en veertich Vaendelen Doet-knechten/ ende vijf en twintich Vanden Ruyteren in Szabandt gesonden/ om der Staten ende sjuer Excellentie vooz-nemen te verhinderen. Haultepenne heeft hem met sijn volck ghelegghert te Bortel, een groot schoon Doz nae by den Bos ghelegghen / ende seer vermaert van wegghen de groote afgoderije die aldaer bedreven woxt met Heylige Bloedt, soo de Rooms-Catholycke dat noemen.

Den Prince Maurits geadvverteert zijnde vande overcomste des Grave van Leycesters in Zeelant/ soo is hy met Schenck, Norrits, ende andere Colonellen/ nae Zeelant ghereyft/ met eenich Crjchsvolck / om hem te wille-comen / ende te beraedt slagen/ wat men best doen soude om Sluys te ontfetten. De Grave van Hohenlo was gelaten inde Meyery van den Bos / met drie duysent/ soo Man te voete/ als te Peerde/ om den Cupn ofte Frontieren van Hollandt te bewaren/ daer by men meynde dat op een cozts meer volcx upt Gelderland/ Friesland/ en upt het Sticht van Drecht comen soude/ t welck noch tans niet en geschiede. Even wel de Grave van Hohenlo, om den tijt niet onnuttelijck te verlijten/ heeft de Schanse te Engelen, dicke by den Bos gelegen/ met gheweldt aen-ghetaft / ende stozmender handt ingenomen / ende af-geworpen. Haultepenne quam met sijn Crjchsvolck in goede ordye aentrecken/ meynende Hohenlo te slaen / de wijle hy vooz Engelen doende was / maer Hohenlo heeft hem soo dapper tot tegenweere gestelt: dat Haultepennes Ruyteren / ende daer nae het Doet-volck / is geslagen/ ende Haultepenne selfs is soo gequertt geworpen/ van eenen grooten tack/ die met een Deltstuck van eenen boom gebroken zijnde/ hem op den hals ende necke gevallen is: dat hy den vijij. Julij daer aen gestorven is binnen de Bos. De plaetse daer dese schermtuselinghe geschiedt is / (alwaer noch op dese upze de Staten een stercke Schanse hebben) woxt heden ten dage genoemt Creve-cuur, dat is Hert-en-leet, of Hert-breecker, Crépa-cordium ende is gelegen op de Riviere de Dyse, die by den Bos inde Mase loopt.

De Heere van Haultepenne is vande sijne seer verlaecht geweest / want hy was wijs en voorsichtich in het beraedt slagen/ cloeck / en moedich om tghene dat beraedt slaecht was in het werck te stellen. Hy heeft den Conine van Hispanien veel groote diensten ghedaen.

Engelen
ingenomen
en gellecht

Medenblicx dvang tot gehoorfaemheyt vande Ho. Mo. H. Staten Generael.

Hoe wel den Grave van Leycester sijn Gouvernemenent der vereenichde Landen geresigneert ende affgelept hadde / volghende sijne Acte daer van verlicent aende Statē Generael binnen Londen, opten 17 Decembrijs inden jare 1587/ en dien volgende van wegge de Ho. Mo. Heeren Statē Generael met een seker Placcaet vanden 12 Aprilis 1588 opentlicken affgelesen ende verclaert is / mette volgende woorden:

DE Staten Generael der vereenichde Nederlandische Provintien, Allen den ghenen die dese sullen sien oft hooren lesen, Saluyt ende dilectie. Also het de Conincklike Majesteyt van Engelandt genadelick belieft heeft ghehadt metten Ghecommiteerden ende Gefanten der voorsz. Provintien te treden in onderhandelinghe, ende cyntelic mette selve te besluyten seker Tractaet, in date den 10 Augusti anno 1585. By t welcke onderlinghe is verdraghen ende gheaccordeert, dat gheduerende den Oorloghe teghens der voorschreven Landen vyanden, Vreemdelinghen, Malconten ende haren aenhangheren, haere Majesteyt tot secours ende assistentie der voorschreven Provintien, ende omme de selve te handt-houden inde beschermnisse vande waere Christelicke Religie, ende vande Vrijheden, Privilegien ende Rechten der voorschreven Landen, in dese Landen sal onderhouden tot hare Majesteyts costen, boven die garnisoenen vande steden ende plaetsen hare Majesteyt beloofte tot versekerheyt van het remboursment vande penningen by de selve te verschieten, t ghetal van viijf duysent voet knechten ende duysent Ruyterē, geleydt door eenen Gouverneur generael, wesende een Heere van name, qualiteyt ende respecte van de ware Christelicke Religie, ende ander goede Hoofden: Midts dat die voorsz. Provintien int gemeen, en yegelic int particulier, souden gehouden ende verbonden wesen, de selve hare Majesteyt van hare voorsz. costen te betalen ende remboursen op sekere termijnen nae den Oorloge: Endo dat om hare voorsz. Majesteyt vande selve betalinge ende remboursment volcomelic te verskeren, de selve in handen souden werden gestelt de Steden ende Forten vanden Briel, ende Vlissingen, met t Casteel van Rammekens: De welcke by hare Majesteyt ofte des selfs nacomelingen (de voorsz. betalingen ende remboursment ghedaen zijnde) sonder eenige swaricheyt oft eenich recht daer aen te behouden, wederomme gestelt souden worden in handen vande Staten vande voorsz. Provintien, sonder de selve te laten comen in handen vanden Coninck van Spaignen, oft andere vyanden vanden Lande, ofte ooc in handen van een ander Prince oft Heere: Maer souden alleen middeler tijt bewaert worden tot verskeringe van hare Majesteyt ende profijte vande Staten vanden voorsz. Landen: Welcken Gouverneur ende twee andere ghequa-

1588

accort van de Ho. Mo. Statē met te Co. van Engelandt

Den Briel en Vlissingen op wat conditien verpandet.

1588

1588

lijficeerde perfoonen by hare Majesteyt uyt hare onderfaten te fenden, ende te introduceren, inden Raedt van State vande Vereenichde Provintien, met den felven Raedt fouden administreren de faken de ghemeene defenfie ende Vnie vande voorfz Landen aengaende. Achtervolgende welcke Tractate, de voorfz fteden ende ftercken gefteft zijnde in handen van hare voorfz. Majesteyt, de felve gelieft heeft ghehadt herwaerts over te fenden met Commissie van Gouverneur generael over haer fecours, den Doorluchtigen Hoogh-geboren Forft Robert, Grave van Leycefter, Baron van Denbig, &c. Ende dat wy goet ghevonden hebben ghehadt de felve daerenboven te verfoecken, aen te nemen, ende te committeren tot Gouverneur ende Capiteyn generael over alle de Geunieerde Provintien, ende geassocieerde Steden ende Leden van dien. VVelcke laft by fijne voorfz. Excellentie aenghenomen zijnde, met referve vande Hommage ofte manschap die hy hare voorfz. Majesteyt fchuldich was: So waren dien volgende alle de Gouverneurs van de Provintien, Steden ende Leden der felder, midtfgaders oock alle de Officieren, Iusticieren, ende volck van Oorloge aen fijne Excellentie inde voorfz qualiteyt, als Gouverneur ende Capiteyn generael vande Nederlanden, mitfgaders aende felve Landen in't generael ende particuliere by eede verplicht. Dan also hare Majesteyt belieft heeft te wederroepen fijne voornoemde Excellentie, omme de felve in ander hare Majesteyts dienften binnen haren Rijcke te ghebruycken, sulcx dat de felve fijne Excellentie, als mits dien niet connende vaceren tot t'Gouvernement deser Landen, ende voldoeninge vande lasten sijnder Commissien, sulcx den tegenwoordigen noodt ende ghelegentheyd deser Landen is verheyschende, heeft deselve fijne Excellentie hem gequeten ende verdraegen vanden voorfz. laft van Gouverneur ende Capiteyn generael der voorfz. gevnieerde Provintien. ende vande Commissien by ons fijne voorfz. Excellentie daer over ghegheven, ende t'felve wederomme gefteft in onsen handen, gelijk blijkt by Acte onder desselvs handt ende zeghel daer van binnen Londé gemaeckt in date den 17. Decembris 1587. Dat ooc hare voorfz. Majesteyt gelieft heeft ghadt als Gouverneur generael over haer fecours in dese Landen te committeren den VVel-geboren Heere Peregrin, Baender-Heere van VWilliby, Bebe ende Thersby, &c. by Commissie in date den 24. der voorfz maendt December. Ende bemerkende dat in desen teghenwoordigen noodt ende ghelegentheyd vanden lande de felve sonder groot perijckel niet en mogen wesen sonder generale Regieringhe: SOO IST, dat wy omme redenen voorfz. met goede ende rijpe deliberatie by desen een yegelijk wel hebben willen kondich ende kennelick maken, dat sijne voorfz Excellentie, volghende de voorfz. Referve, hem verdragen heeft van de voornoemde Commissien: Ende dat wy achtervolghende de goede belieste van hare Majesteyt ende sijne Excell. sijne voorfz Exc. daer vā verdragé houdé De generale Regeringe vande voorfz. Landen inde faken de ghemeene beschermenisse ende vnie der felder aengaende, mitfgaders de onderhoudenisse

van t' Tractate met hare Majesteyt gemaeckt, hebben gefteft ter bedieninge ende administratie vanden Rade van State vande voorfz. Landen, Omme by den voorfz. VVelgheboren Baender-Heere van VWilliby Gouverneur generael van hare Majesteyts secours, de Gouverneurs vande respectie gevnieerde Provintien, ende de twee Raeden by haere Majesteyt uyt hare onderfaten, volgende t'voorfs Tractate, tot dien eynde inden voorfz Raedt gheintroduceert, ofte noch te introduceren, mitfgaders de Raeden uyt de vereenichde Provintien by ons ghecommitteert, ende noch te committeren, beleydt, bedient ende gheadministreert te werden, de faken de ghemeene defenfie ende vnie der felder teghen den ghemeenen vyandt betreffende: Al achtervolghende den voorschreven Tractate, ende die Resolutie, ende d'Instructie by ons daer opgenomen ende gegeven, ende noch te gheven. Ontbieden daerom alle Gouverneurs ende Capiteynen vande Provintien, Steden ende Leden der felder, allen Admiralen ende Vice-Admiralen, allen Oversten, Collonellen, Ritmeesteren, Capiteynen. Soldaten te water en te lande, ende voorts allen Presidenten. Raden, Officieren, Tresoriers, Ontfangers, Baillouwen, Schoutten, Maerschalcken, Drossaten, Grietmannen, Magiftraten, Edelen, Vassalen, Burgeren ende anderen Ingefetenen ende Onderdanen deser Landen, van wat state ofte conditie die zijn, ende allen anderen (des noodt zijnde) dat sy, ende elck van hen, quijt, vry, ende ontslagen zijn, van haren eedt, voor soo vele sy daer by aen sijne voorfz Exelentie den Grave van Leycefter inde qualiteyten, by hem in dese Landen ghehadt, verbonden zijn gheweest: Bevelende ende ghebedende hen luyden mits desen wel expreffelick, dat sy luyden hen daer van vry, quijt ende ontslaghen sullen houden, ghelick syluyden daer van vry, quijt, nde ontslaghen ghehouden worden by desen: Bliivende nochtans in volle cracht, wesen ende verbintenisse den eedt by hen luyden respectie ghedaen, voor soo veele syluyden daer mede zijn verbonden, tot ghetrouwicheyt aende voorschreven ghevnieerde Provintien, Staten, Steden ende Leden der felder, ende totte ghehoorsaemheyd vande Overicheyden by ons over haer luyden gefteft, Belastende haer bevelen, ghetrouwelick, eerlick ende vromelick te betrachten, sulcx sy luyden voor God almachtich, ende den Landen sullen willen verantwoorden: Oft dat andersints tegens den overtredders van dien sal worden gheprocedeert, nae dat de Rechten ende discipline militaire zijn ghedraghende. Ende alsoo met hare voorfz Majesteyt van Engelandt van weghen dese Landen, niet anders en is ghehandelt, ghetraecteert, oft besloten, dan in manieren voren verhaelt: Ende wy oock by verscheyden verclaringhen van hare Majesteyt zijn verssekert, dat de felve egeen vorder Recht tot dese Landen, Steden ofte Leden der felder is pretenderende, noch eenich vorder toefegghen aende voorfz. Landen, Steden, Leden oft ingefetenen van dien begheerende, dan t'onderhoudt van het voorschreven Tractate. Twelck wy van onser zijden ooc althit hebben begheert, ende noch begheeren in alles ghetrouwelick te ach-

Alle Gouverneurs oft Officiers vande eedt die sy Lycester gebaert hebben ontslagen.

Daer bij verbonden aen het land.

Den Grave van Lycester Gouverneur der landen

Resigneert her selve wederom aende W. D. State.

Der manin-
ge tot ghe-
hoorzamen-
heyt / ende
schuldtige
plicht der
A. E. E. Land-
sche onder-
zaten.

Bestraffing-
ge vaneent-
ge neemb-
lingen vande
Staet deser
Provincien
vercerden.

Wesbot van
berand-
ring ofte
oproer / op
ten naem
van Conin-
gine te
weghe te
bzegen:

tervolghen, ende volbrengghen, tot goeden rede-
licken contentement van hare Majesteit. Dat me-
de hare voorsz Majesteit tot diverse reysen wel
uytdruckelick verclaert heeft, jehens haere goe-
de meyninge, wille ende intentie te wesen, dat op
hare name eenige divisien, scheuringen, ofte on-
eenichden gemaect, ofte onderhouden worden:
Ende wy nochtans dien niet tegenstaende sekerlic
bevinden, dat verscheiden Innesetenen vande
voorsz Provincien, qualick gheinformeert zijnde
vande voorschreven gelegtheden ende onder-
handelingen, imaginerende saken die niet en zijn,
vergetende haer debvoir, diverse quade officien
hebben gedaen, tot naedeel van de ruste ende ee-
nicheyt vande voorsz Provincien int generael en
particulier. Ende dat onder t' dexel van tselve, an-
dere malitieuze geesten, meest vreemdelingen, ende
uyt andere Provincien in desen Landen gecommen
ende niet ofte weynich in dese landen te verliesen
hebben, deur heure natuerlicke ongherusticheyt
ende oproerichydt hen vervoordert hebben,
met bedeckte practiicken ende valsche pretexten,
d' Inghesetenen vande voorschreven Landen te
verleyden, ende andere in oneenicheyt te bren-
ghen, ende tot oproerichydt te verwecken, ja
dat eenighe by den vyandt uytghemaect, ghe-
tracht hebben t' volck van Oorloghe in dien-
ste vanden lande zijnde tot meuterie, ende daer
nae tot verraderie te verwecken, ende daer toe
valschelick den naem ende autoriteyt van hare
voorschreven Majesteit te ghebruycken: Dat
mede vele buyten de voorschreven landen ghebo-
ren, hen vervoordert hebben op den staet vanden
Lande, Steden ende Leden der selver te spreken,
ende daer van te handelen, al oft die hare licht-
veerdicheyt ende oproerichydt ware onderworpe.
Ende oft haer geoorloft ware alle nieuwicheden
daer inne aen te grijpen, die henlyuden souden
goet duncken, sonder te letten dat syllyden voor
anderen hen behooren in alle stilheyt ende mode-
destie te geneugen, ghenietende de protectie ende
beschermenisse van dese landen, als de ingeborene
der selver: Ende dit alle onder t' pretext vanden
naem ende autoriteyt van hare Majesteit die
sulcx grootelick is mishagende, als buyten deffels
meeninghe ende goede gheliefte, niet anders dan
den generalen onderganc vande voorsz Provincien
connende mede brengen. Voor de conservatie
vande welcke de vrome, ende getrouwe ingesete-
nen der voorsz landen, ende andere vrome Patri-
otten, uyt andere Provincien ter oorlake vande Re-
ligie verdreven, ende in dese landen geweken, soo
vele hebben gedaen, geleden, ende in voorgaende
tijden in soo goede eenicheyt ende gherusticheyt
onder haer wettelicke Overheyt, soo in voorspoet
als teghenspoet gheleest. Soo wordt een yeghe-
lick van wat natie, state, ofte conditie hy zy, wel
scherpelick gheinterdiceert ende verboden midts
desen, Dat hy hem voortaan niet en vervordere,
met woorden, heymelicke practiicken, gheschri-
ften ofte wercken te onderwinden, eenighe ver-
anderinghe, nieuwichydt ofte oproerichydt in-
den staet van den lande, onder den Burghe-
ren, inghesetenen oft Crijchs-volcke in dienste

zijnde, te water ofte te lande, tzy onder t' pretext
vande name ende autoriteyt van hare Majesteit,
ofte van sin Excelentie van Leycester, ofte van ye-
mant anders te voorderen, solliciteren ofte doen.
Op pens dat tegens henlyuden sonder respect van
persoonen, ende sonder eenighe conniventie ofte
dissimulatie by ons, mitsgaders byden Staten van-
de respectieve Provincien, ofte de ordinariſe Offi-
cieren, Justicieren ende Magistraten vande Landen,
ende Steden sommierlick, ende sonder figure van
Proces sal worden geprocedeert totte straffen, nae
rechte ende costuyme vanden Lande, jegens de per-
turbateurs vande gemeene ruste gestelt, ten exem-
pel van anderen.

Ende ten eynde hier af niemant ignorantie en
pretendere, ontbieden, en bevelé wy wel expresselic,
desen alomme te doen kundighen, uytroepen, ende
publiceren, daer men gewoonelick is uytroepingen
ende publicatien te doene. Procederende ende
doende procederen teghens den overtreders van
dien, totten penen hier boven verhaelt, sonder ee-
nighe gunste, faveur ofte dissimulatie ter contrarien.
VVant wy tselve tot behoudenisse ende welstande
vanden Lande sulcx hebben bevonden te behoo-
ren. Gegeven in onse vergaderinghe in s'Graven-
Haghe onder ons Cachet hier op gedruet in Plac-
cate den 12 dagh van April, 1588. Gheparapheert
Egmont Vt. Onder stont. Ter ordonnantie
vande voornoemde Heeren Staten generael, Ende
was gheteekent.

C. Aerffens.

Dit alles alsoo geschiedt zijnde / so zijn noch
tang in dese Landen veel ende verscheiden
persoonen / tot sinen aenhangh / ende gon-
ste gebleven: insonderheyt die eenich profijt ofte
hoordeel by hem pretendeerden. Versoekende
daeromme aen hem sijne wedercomste / oft sijne
resignatie achter te houden / ende te verhinderen.
Dooz dese ende andere middelen grooten twist
verweckende / inde Landen en Steden / maken-
de het Crijchs-volck tegen de Heeren Staten
opzuerich / insonderheyt tot Geertruydenberch,
Medenblick, Naerden, Worcum, Heulden, Braec-
kel ende ander meer. Daer inne met alle be-
hoorliche blijdt ende naersticheyt van zijn Prin-
celicke Excell. ende de Ho. Mo. Heeren Staten
ghearbeydet wert / om sulcx te verhinderen / en
te beletten: so dooz belofte / contentement / als
dwang. Naer met den Obersten Senoy die van
den Prince van Oranien Gouverneur van
Noort Holland gestelt was / ende met sin Gar-
nisonen de Stadt Medenblick besettet hadde /
en condé sp met goetheyt / ende tusschen spreken
van verscheiden groote Heeren / niet accorde-
ren / nochte hem tot gehoorzaamheyt van sin
Excellentie als Gouverneur generael / ende de
Ho. Mo. Heere Staten als Souvereyne Heere a
bzegen / waerom sy genootsaecht geweest zijn
dwangh te gebruiken / om hem totte ghehoor-
zaamheyt te bzegen / vermits de Landen / seer
veel daer aen ghelegghen was / om tselve met
waerheyt te beschrijven / sullen wy ten ingange
alhier inboegen / de Redene die de Ho. Mo. Heere
Staten ende sijne Excellentie beweecht hebben
sulcx te doen / t welc sp sels in openbare Druck
wtgegeve hebbe en by hare Drucker gedruet is
inde jare 1588. Wesende vande volgende inhoud

Op pens bā
e: emplaer-
lick gestraf-
te worden.

Rechts
bando Ho.
Sta-
ten
beleg van
Nederlanc

TIs eenen yegheliicken kennelick dat den Deurluchtighen Hoog-geboren Furst ende Heere de Prince van Oraingien H. G. totten welstandt der Nederlanden, ende besonder vande landen van Hollant, Zeelandt ende VVest-Vrieslant staende onder sijnen Gouvernemente, soo groote liefde ende affectie gedragen ende bewesen heeft, dat hy goet willichlick niet alleene siene, sinder vrunden ende bloet-verwanten goederen, maer oock siin eyghen persoon, ende de persoonen van siine Heer broederen ende ander verwanten daer voren opgheoffert heeft, inder vougen dat sijne voorz F. G. (byden Coninck van Spaingien deur den Hertoge van Alba, ende gheduerende de Tyrannye vanden selven inde Nederlanden, ter oorfsake voorschreven by alle vyandticke weggen vervolght zijnde) siende den staedt deser Landen ten hoochsten verdruckt, soo heerlicke loffelicke ende heroicque teyckenen van siine liefde ende affectie tot der selver Landen welstandt bewesen heeft, dat geduyrende sijne absentie uyt de Nederlanden, de Ingesetenen der selver, ende namentlick der Landen van Hollandt, Zeelandt, ende VVest-Vrieslant reciprocuelick gheresolveert hebben hen vande tyrannie vanden voorschreven Hertoghe van Alba te bevrijden, de Christelicke Religie aen te nemen, ende hen in hare vrijheydt te steilen onder het wettelick Gouvernemente van siin voorschreven F. G. Ende dat siine F. G. tot handthoudinghe vande selve resolutie int beginsel deser oorloghe in verscheyden quartieren ende Steden der voorschreven Landen, weseude van siinen Gouvernemente ghecommitteert ende ghesonden heeft alsulcke persoonen als hy tot der Landen dienste noodich heeft geacht, met alsulcke last als de ghelegghentheydt van den tijdt ende der saken heeft, vereyscht. So dat hy onder anderen inden Noorder quartiere van Hollant ende VVest-Vrieslant heeft ghecommitteert ende ghesonden den Oversten Senoy: Die opte Commissie van sijne F. G. sonder enich wedersegghen oft oppositie goetwillichlick aldaer is ontfanghen, Sonder dat d'Ingesetenen vande Steden ofte de platte landen vanden voorschreven quartiere int ontfanghen van den selven Oversten enich regard ghenomen hebbende op siin persoon, (als aldaer noch ghebooren, noch ghegoet, ende qualick bekendt zijnde) maer alleenlick opte liefde die syluyden tot sijne voorschreven F. G. hadden, ende de eere ende t'respect die sy sijne bevelen begheerden te bewijzen. T'is oock kennelick dat van die tijdt aff de voornoemden Overste van siin F. G. voorz Hoochloffelicker gedachtenisse, ende de voorz Landen seer eerlicken ende proufftelick gerespecteert ende getraecteert is geweest. Dat mede nae het bedroeffelick affsterven van siin voorz F. G. de Staten van Hollandt ende VVest-Vrieslant, ende den Hoog-geboren Furst ende Heere M A V R I T S, geboren Prince van Oraingien, Grave van Nassau, &c. Marquis vander Vere en Vliissinge, &c. Soon van siin voorschreven F. G. nae de delatie van het Gouvernemente ende Capiteynschap generael vanden Landen van Hollandt, Zeelandt, ende VVest-Vrieslant aenden selven ghedaen, (niet

meer ter harten hebbende als deser Landen welstandt, ende omme volghende de voetstappen van siin voorschreven Heer. Vader H. G. de selve ende den goeden Ingesetenen van dien by handthoudinghe vande ware Christelicke ghereformeerde Religie, eensamentlick de vrijheden, gerechticheden, privilegien ende loffelicke ghebruycken der selver, teghens alle gheweldt ende tyrannie te helpen beschermen) den voorz. Oversten hebben ghecontinuert ende ghehanthaest in ghelijcke ampt ende autoriteyt inden voorz quartiere, als hy ten daghe van t'voorschreven bedroeffelick affsterven van siine F. G. H. G. hadde ghebruyckt. Ende hoe wel de voorz. Oversten alsulcke beneficien ende weldaden jehghens de Landen ende siin voorz. Excell. van Nassau wel danckelick behoorde te erkennen, Immers niet en behoorde yet voor te nemen dat tegens der voorz Landen gerechticheden, oft het ampt van siin voorz. Excell. van Nassau als Gouverneur ende Capiteyn generael over Hollandt, Zeelandt ende VVest-Vrieslant mochte strijden, ofte de selve hinderlic wesen. Te meer aengesien t'selve Gouvernemente siin voorz Excell. met volcomen kennisse van saken, ende eensdeels tot een teecké van danckbaerheyt van de loffelicke diensten van siin voorz Heer ende Vader solemnelick geconferceert was: Soo ist nochtans gebeurt dat by toedoen van eenige persoonen (meest buyten de voorschreven Landen geboren, weynich totten welstandt der Landen gheaffectioneert ende jehghens den huysen van Nassau ondanckbaer zijnde) te weghe is gebracht, dat de voorz. Oversten van miinen Heere den Grave van Leycester (die byden Staten Generael gecommitteert was tot Gouverneur Generael vande Nederlanden) sonder kennisse vande Staten vanden Lande van Hollandt ende VVest-Vrieslant ofte siin voorz Excell. van Nassau, sekere breede commissie heeft vercreghen, omme in alle saken, oock den Staet ende Politie vanden Lande ende Steden vanden Noorderquartiere van Hollandt ende VVest-Vrieslant aengaende als Gouverneur oft Lieutenant vanden voorz Heere Grave van Leycester te ghebieden: ende heeft daer beneffens noch eenige ander Commissien vercregen, al directelick striidende teghens de privilegien en gherechticheden der voornoemde landen, ende het ampt en d'authoriteyt vanden Gouverneur der selver, VVt crachte vande welcke hy oock metter daer begonst heeft nieuwe Ontfanghers ende Administrateurs over der Landen goederen ende incomen te stellen, die hy gepoocht heeft feytelick ende met volck van oorloge in gebruyc van hare pretense Commissien te brengen. VVaer vande Staten van Hollandt ende VVest-Vrieslant bericht zunde, hebben volgende den last van hare beroepinghe, tot bewaernisse vande eenicheyt ende gerechticheden der selver Landen, eensamentlick het Gouvernemente ende de autoriteyt siine voorz Excellentie van Nassau, gedefereert den voornoemden Oversten aengheschreven, dat hy henluyden soude doen verstaen wat vande voorz. Commissien was, ende dat hy uyt crachte van dien sonder kennisse van de Staten ende sijne voorz. Excellentie van Nassau,

Den Prin-
te van
Oraingien
bando Ho.
Sta-
ten tot
Gouver-
neur deser
landen ghe-
stelt.

Senoy
vanden sel-
ven Gouver-
neur van
Noord-
Hollandt
gemaect

Wanden
Prince
Maurice
gemaect

Senoy
danckbaer
tegen
Excellentie

Senoy
danckbaer
tegen
Excellentie

Wet van
Lycell
getofft

niet en soude yet attentereen. Maer selve te ver-
geefs ende sonder effect aen hem ghedaen zijnde,
hadden de Staten van Hollandt, Zeelandt, ende
Vrieslandt aenden voornoemde Heere Grave van
Leycester over het verleenen vande voorsz Com-
missien, als der Landen gherechticheden ende de
authoriteyt van sijne voorsz Excell, van Nassau
prejudiciabel wesende, ende consequentelick teg-
ghens den gedaen eedt vanden voorn. Heere Gra-
ve van Leycester striidende, hem beclaegt ende
daer van revocatie versocht. VVaer op eyntelic-
ken den voorsz Heere Grave van Leycester voor
sijn eerste vertreck naer Engelandt opten 24 No-
vembris inden jaere van 1586, met volcomen
deliberatie ende kennisse van saecken, heeft
verclaert: Dat inghevalle de Commissien vanden
voorschreven Oversten de gherechticheden van
den voorschreven Landen, ofte d'authoriteyt van
sijne Excell, van Nassau waren prejudiciabel, hy
te vreden was met t'gene de Staten daer inne sou-
den ordonneren; Daer van hy de schriftelicke ap-
postulle met sijn eyghen handt gheteckent heeft.
VWaer na van wegen den Staten ende sijne voorsz
Excellentie van Nassau den voorn Oversten inden
Haghe beschreven is, omme aldaer met sijne voor-
schreven Commissien te commen, ten eynde die
ghevisteert, ende met behoudenis vander eeni-
cheydt, gherechticheden, ende Privilegien vande
Landen, eensamentlick het Gouvernement ende
d'authoriteyt van sijn voorsz Excellentie van Nas-
sau, daer op ordre ghestelt mochte worden. Op
welck schrijven den Oversten voornoemt inde
maendt van Ianuario inden jaere 1587 inden
Haghe by sijne voorsz Excellentie ende den Heeren
Staten is ghecommen, ende heeft sijne Commis-
sien soo nopende het voorsz Gouvernement, als
het Casteleynschap van Medenblick in handen van
sijne Excellentie ghelevert: Daer op behooric-
ken gheleth, ende de selve claerlicken jehens der
Landen ende Steden gerechticheden, tot dissentie
ende oneenicheyt, ende jegens d'authoriteyt van
den Gouverneur ende Capiteyn Generael, van
Hollandt ende VVestvrieslandt te strijden, bevon-
den zijnde. Is hem by sijn voorsz Excell. ende eeni-
ghe vande principaelste Heeren, totte administratie
vande luffitie inde voorsz Landen gecommitteert,
ende inde waere Christelicke gereformeerde
Religie seer yeverich ende wel ghefundeert, ende
by een notabel ghetal vande Edelen ende Steden
van Hollandt, verclaert de goede affectie die sijn
voorschreven Excell. van Nassau, ende de Heeren
Staten tot hem waren continuerende. Ende dat de
selve hem begheerden te handthouden in ghe-
lijcke authoriteyt ende commandement over het
volck van Oorloge, tot defensie van de Steden
ende Forten vanden Noorder quartier gedestineert
oft te destineren, als hy gehadt ende ghebruyct
hadde ten tijden vanden overlijden van sijn F.
G. H. G. ende hem daer toe Commissie te ver-
leenen: Behoudelick dat aengesien van allen oude
tijden de bewaernisse ende verlekeringhe van al-
le Steden, Forten ende Quartieren van Hollandt
ende VVest-Vrieslandt ghestaen hadde tottet
ampt van den Gouverneur ende Capiteyn Gene-

rael, vanden voorschreven Landen, indier vou-
ghen dat den selven Gouverneur inder tijdt, tot be-
waernisse ende verlekeringhe der selver altyds
ghebruyct ende gecommitteert heeft ghehadt al-
sulcke Hoofden, Capiteynen ende Soldaten als
hy goet ghevonden heeft, ende mette welke hy
hem jehens den Prince deser Landen, ofte ande-
ren het recht totte Landen hebbende meende
te verantwoorden. Dat daeromme tot confer-
vatie vande gherechticheden, ende eenichheit van
den Lande, eensamentlick den voorsz Gouver-
nement der selver, hy Oversten ghehouden was
sijn voorsz Excell. van Nassau inde voorsz quali-
teyt, sulcx hy sijn voorsz Heer-vader gedaen had-
de, te respecteren ende te gehoorsamen, daer toe
vanden selven Commissie t'ontfangen, ende hem
eedt te doen. T welck byden voorsz Oversten ooc
sulcx verstaen aengenomen, en by handtalinge be-
looft is geweest. Ende hoe wel hem op sijn ernstige
begeerte de voorsz Commissien werden gere-
stitueert, soo heeft hy nochtans voor de selve re-
stitutie solemnelick beloofd, dat hy hem mette sel-
ve Commissie niet en soude behelpen. Ten selven
tijde quamen de be droefde tijdingen van het ver-
radelick overleveren vande Stadt van Deventer
ende Forten van Zutphen, byder verraders VVil-
lem Standley ende Roelandt Jorck, met hate onder-
hebbende Crijsluyden ghedaen: waer deur den
tijdt niet en mochte lijden dat den voorschreven
Oversten soo langhe inden Haghe bleeff dat de
voorz Commissie by sijne voorschreven Excel-
lentie van Nassau werde gedepescheert, ende den
eedt daer op solemnelick gedaen: Maer sijn voorsz
Excell. hem betrouwende op het woordt vanden
voorz Oversten, ende niet anders ter harten heb-
bende als de behoudenis ende bewaernisse van
den Lande, heeft terstont nae dat de voorsz be-
droefde tijdingen waren ghecommen, den Over-
sten belast, dat hy hem inden Noorder-quartiere
soude vinden, omme te letten soo opte bewaernisse
vande Steden daer, als sonderlinge omme den
Steden ende Forten van Gelderlandt ende Over-
Yssel daer inne eenich volck van sijn Regiment
lach, voorder assistentie te doen, nae den nootd
soude vereyschen. Dies beloofde sijn voorsz Ex-
cellentie den Oversten voornoemt toe te schicken
een oft twee Compaignyen, die geleyt soudé wor-
den in plaetse vanden ghenen die uyt de Steden
van Noordt-Hollandt ende VVest-Vrieslandt nae
de Steden ende Forten van Gelderlandt ende
Over Yssel souden worden gheschiet, daer over
sijn Excellentie te vreden was, dat den Oversten
oock commandement ende bevel soude hebben,
als over andere inde voorsz Steden garnisoen hou-
dende. VVaer op den Oversten voornoemt van
sijn voorsz Excell. gescheyden is, met belofte dat
hy van hem sijne Commissie ontfangen, den Lan-
den getrou, ende sijn voorsz Excell. gehoorsam
wesen soude, daer toe hy aen sijn Excell. ooc han-
tastinghe gedaen heeft. Ende overmits nae het
voorz schadelick vertraedt van Deventer en Fort-
ten voor Zutphen bevonden worde, dat de prin-
cipale oorsake van het verlies vande voorschreven
Stadt ende Forten was, dat de Oversten, Capiteyn-
nen

Ende van-
de H. M.
Staten aen
den selven
beclaecht.

Benop inde
Haghe van
de H. M.
Staten ont-
boden.

Ende voorsz
Excell.
vande
Haghe

Ende voorsz
Excell.
vande
Haghe

Die hem in
sijn Gouver-
nement on-
der sijn
E. tentie
als Sou-
verneur van
Noord-
Hollandt
continueren

Mits dat
hy eedt aen
sijn Excell.
tentie sal
doen.

Verreck
wedertiffin
Gouverne-
ment.

nen ende Soldaten daer inne gheleydt geen Overicheyt in dese Landen en hadden willen erkennen, nochte ghehoorsamen den Staten Generael, den Raedt van State, nochte den Stadthouder van de Lande daer inne sy lagē, nochte den Generael van het secours vande Conincklike Majesteit van Engeland, te dier tijdt in dese Landen wesende. Maer seyden alleenlicken te staen onder het gebiedt van sijn Excellentie den Grave van Leycester, die over Zee uyt den Landen was, ende over sulcx het Gouvernement vande Landen niet en mochte bedienen ofte opte bewaernisse der Landen ende Steden letten: Dat mede verscheyden advertentien ende tijdinghen quamen dat by andere Oversten ende Soldaten inder nootd ghelijcke voorstellen souden worden ghedaen, daer deur meer Steden in der vyanden gheweldt souden hebben worden gebracht: Soo is byden Staten van Hollandt, met VVest-Vrieslant ende Zeelandt naer voorgaende beschrijvinghe, ende rijpe deliberatie van Raede verstaen, tot beschermenisse vande voorschreven Landen ende Steden der selver noodich te wesen; dat alle het volck van oorloghe staende tot laste ende betalinghe der voorschreven Landen, boven den eedt by henluyden aen sijne Excellentie van Leycester, in qualiteyt als byden Staten gestelt ende ghecommitteert Gouverneur Generael vande Nederlanden, ghedaen, in effecte oock souden eedt doen van ghehouw ende ghetrouw te wesen de vereenichde Nederlanden, ende namentlick den Landen van Hollandt, met VVest-Vrieslant ende Zeelandt, den Steden daer inne sy gebruyct souden worden: Ende dat syluyden legghende in eenighe steden ofte plaetsen van het Gouvernement van sijn Excellentie van Nassau den selven, ende den Heere Lieutenant Generael vande voorfsz Landen, ghehoorsaem souden wesen, in t'gene henluyden totter Landen dienste bevolen soude worden. VVelcke poincten meest inden ghedaen eedt waren begrepen, ende geheel conform t'ghene met sijn Excell. den Grave van Leycester was ghehandelt, int defereren van het Gouvernement aenden selven: VVant de verfochte getrouwicheyt aen den Landen int ghenerael ende particulier ende vande Steden, brochten alle Tractaten, Commissien ende Instructien mede, Ende was sulcks by sijn Excelentie van Leycester selfs gedaen: Ende de ghehoorsaemheydt aenden Gouverneur ende Capiteyn Generael, mitgaders den Lieutenant Generael vande voorschreven Landen van Hollandt, Zeelant, ende VVest-Vrieslant brochten de woorden van den ghedaen eedt (daer by beloof was den Hoofden ende bestelde Oversten te ghehoorsamen) mede, aenghesien onwedersprekelick waer is, dat een Gouverneur ende Capiteyn Generael van een Provintie is Hoofft van het volck van Oorloghe dat daer inne ghebruyct wordt, ende dat sijn ampt, last, ende eedt mede brenghet daer over tot beschermenisse van sijn Gouvernement te gebieden. De voorfsz Resolutie ghenomen, ende sijn voorfsz Excellentie van Nassau verfocht zijnde omme de selve alomme in sijn Gouvernement ter executie te stellen, heeft sijne voorschreven Excellentie van Nassau aen de voorschreven Oversten

ghesonden, beneffens de beloofde Commissie ooc een Commissaris omme van hem den eedt te ontfanghen. Heeft mede volghende sijne beloften gesonden een vaendel Soldaten, daer van Capiteyn was een ingeboren vande Landen van Holland, ende Officiers ende ghemeene Soldaten, oock meest ingeboren der selver Landen, wel getrouw van goet commandement ende discipline, ende hadde sijn Excellentie selve vaendel ghedestineert te legghen binnen Medenblick, in plaetse van den ghenen die naer het overgheven van Deventer in Gelderlandt ende Over-Yssel waren ghesonden, tot beter verwaernisse van de Steden ende Forten aldaer. Maer boven de voorschreven ghedaen beloften ende handt aetinge is ghebeurt, dat voorschreven vaendel knechten, daer van Capiteyn was Ioncker Arent van Duvendoorde, opte patente van sijn Excellentie van Nassau niet toeghelaten en is binnen de voorfsz Stad te comen: Van ghelijcken is boven de voorfsz beloften ghebeurt dat de voornoemden Oversten in weygheringhe is gheweest den voorfsz eedt te doen: Ende hoe wel hy de Commissie van sijn Excell. van Nassau behielde en heeft hem nochtans daer nae niet begheeren te reguleren. Sijne voorfsz. Excellentie van Nassau hier van verwondert zijnde (als sulcx vanden voornoemden Oversten niet hebbende verwacht) heeft by advijse van de Staten goet ghevonden selfs in persoone hem tot Medenblick te vinden, soo omme de meeninge ende intentie vanden Oversten te verstaen, als omme te letten op t'gene tot versekeringhe, bewaringe, ruste ende eenicheyt der voorfsz Stede ende andere Steden van den Noorder-quartiere van Hollandt ende VVest-Vrieslant noodich mochte wesen. Maer hom derwaerts begheven hebbende, verghefselfschapt metten VVel-gheboren Grave van Hohenlo, eenighe vande Edelen ende Steden ende sijn ordinaris domestijcquen, sonder eenich volck van oorloghe, is ghebeurt, dat den voornoemden Oversten selfs in persoone, tot groot leedt wesen ende verdriet van den Burghe-meesteren, Regierders ende goede Burgers der Stede van Medenblick, sijn voorfsz Excell. den inganc der voorfsz Stede heeft geweyghert, een saecke in den Lande van Hollandt ende VVest-Vrieslant inde naeste hondert jaeren buyten openbare vyantschap ongehoort. Ende hoe wel sijn voorschreven Excellentie van Nassau uyt sake van dien wel redene hadde van naedencken, nochtans en heeft hy daeromme de goede affectie die hy totten voorfsz. Oversten was draghende, niet vermindert. Heeft oversulcx eenighe vertroude perfoonen aenden selven Oversten binnen Medenblick ghesonden, omme de oorsake vanden voorfsz handelinghe te mogen verstaen: Ende uyt het rapport vanden selven bericht zijnde dat den Oversten voornoemt eenighe quade inbeeldinghe oft impressie hadde gheconcipeert sonder fundament, heeft sijn voorfsz Excell. eenighe van de ghequalificeerste van dese Landen, onwedersprekelick so goet ende yverich inde ware Christelicke gereformeerde Religie, ende soo goede Lief-hebbers van den Vader-lande als in de Landen moghen wesen, echter aen den selven Oversten ghesonden, omme hem

Weygert opte Patente te ban sijn Excellentie Soldaten in Medenblick te nemen.

Weygert sijn Excellentie selfs den Ingang tot Medenblick

Die eenige Persoonen aen hemt seyndt omme hem met redenen te bewegen.

De Staten van Hollandt zyn genootsaecht de Soldaten een ment eedt af te wijeren

Die aen Senoy verfocht zijnde gebaen te werden geweyghert wert.

tot redelicheyt ende tot t'gene den welstant vande Landen (by handthoudinge vande voorfz waere Christelicke gereformeerde Religie, ende der Landen gherechticheden, vrijheden privilegien, ende loffelick gebruycken) nootlick was te be wegen: Ende tegens alle quade impressien hem goede onderrichtinghe te doen vande optechte meyninghe ende intentie van sijn voorschreven Excellentie omme ten uystersten te volharden in het loffelick werck by sijn Heer ende Vader H. G. in dese Landen begonst. Ende oock omme den voorschreven Oversten met alle vrundtschap ende redelickheit te beiegenen, met vergetinge van t'gene gepasseert was. Ende al ist soo dat de voorfz Oversten opte onderrechtinge vande selve Heere Gecommitterdē hem niet ten vollen en heeft verclaert opt ghene sijn Excell. tot der Landen dienste van hem hadde begheert; overmits hy seyde daer van aen sijn Excellentie den Heere Grave van Leycester advertentie ghedaen te hebben; daer op hy metten eersten antwoord verwachtte: Nochtans door dien hy provisionelick by monde ende gheschreft hadde verclaert, dat t'gene nopende het refuys van sijn voorfz Excell. van Nassau binnen Medenblick te ontfangen geschiet was, hem leedt was, dat hy hem aen sijn voorschreven Excell. van de Lande Nassau, en den Staten van Hollandt ende VVeitvriesslād verknocht hieldē. Ende dat hy over sulcx de Stadt van Medenblick niemandt en soude overleveren sonder sijn voorschreven Excellentie van Nassau, ende Heeren Staten bevel: Maer dat hy nopende de acceptatie van sijne Commissie, ende het doen vanden voorfz eedt voor sekeren tijdt uytstel verfochte. Soo hebben sijn voorfz Excellentie ende Heeren Staten hem aengheschreven, dat sy luyden hen opte voorfz verclaringhe betrouwende, te vreden waten op te houden voor sekeren tijdt van t'ghene sy voordere vanden voorschreven Oversten hadden begeert, ten eynde hy, met volcommen deliberatie daer op hem mochte verclaren: Ende is voorts verfocht, dat hy in sijnen dienste ghetrouweicken wilde continueren, ende de goede Stadt ende Burgeren van Medenblick met overtallich garnisoen, tot bewaernisse vande selve Stadt mette Burgers van dien, en tot confusie vande staet der Lande, niet en soude beset houden. Binnen twee maanden daer na en heeft de voorfz Overstē hem niet voordere verclaert. En midler tijt werde notoirlick aen den dagh gebracht t'gene daer vooten sijn voorfz Excell. van Nassau en de Heeren Staten lange te vooten beducht waren geweest, Namentlickē, dat den welstant deser Landē, by apparent verlies vande vrije exercitie vande ware Christelicke gereformeerde Religie, ende der Landen vrijheden ende gherechticheden, was percliterende, door de voorgenomen handelinghe mette ghemeene vyanden: mits welcken sijne voorfz Excellentie ende de voorschreven Heeren Staten goet vonden door een vertrouwt persoon, ten uystersten in de voorschreven ware Religie yverich, ende in goet credit by den Oversten wesende, wel ende volcommelick vande voorschreven apparente periculen gheinformiert zijnde, den selven Oversten daer van te doen on-

derrechten, ende vanden selven te begheeren dat hy de voorschreven periculen overweghende opt' ghene van hem tot welstant vanden Lande te vooten begheert was hem eyntelicken soude resolveren, ofte hem inden Haghe by sijn voorschreven Excellentie vinden, omme op alles mondelinghe te moghen communiceren, ten eynde de voorschreven periculen in tijts voorghecomen mochten worden. Den Oversten opt woordt ende belofte van sijne Excellentie inden Haghe ghecomen wesende, is aldaer by sijn Excellentie vruntlick ontfanghen ende gherefpecteert, als oft de voorschreven saken niet en waren geschiet gheweest. Ende soo hy van alles, ende vande oprechte meyninghe van sijn voorfz Excell. volcomelicken bericht wesende, persisterde by sijne voorgaende verclaringe ende beloften: Begerende dat nopende het vorder noch voor sekerē corten tijdt soude worden vertoest, met belofte, dat hy terstont na de wedercomste van sijn Excell. den Grave van Leycester selfs aen hem soude verfoecken, vande Commissien hem gegeven onslagen te zijn, ofte dat hy hem daer van onslagen soude houden: Hebben sijne voorfz Excell. van Nassau, ende de Heeren Staten hem vrijelick laten wederkeeren, met goede vermaninge, dat hy opte welstandt der Landen soude letten, ende de Stadt ende Burgheren van Medenblick met overtallich Crijchtvolck niet beswaren, dat hy hem vande goede wille van sijn voorschreven Excell. ende de Heeren Staten soo totten ghemeenen welstandt der Landē als tot hem int particulier mochte versekert houden. Sijne Excell. de Grave van Leycester daer nae weder inde Landen ghecomen wesende hebben sijn Excell. van Nassau ende de Heeren Staten t'ghene by den Oversten beloofst was ter goeder trouwen veel maanden verwacht: dan soo daer van niet en volchde, maer ter contrarie, dat vele saken sulcx beleydt ende ghedireheert werden, dat veel meer alle misverstanden, scheuringhen ende oneenicheden, ende consequentelick de ruijne vande Landen daer uyt gheschepen was te volghen, als der Landen behoudennisse. Hebben ten laetsten de Staten voornoemt vanden Raedt van State beneffens sijne Excell. van Leycester (als daer toe by de selve gelast) verfocht uytelicke verclaringe, wat sy vande voorfz sakē (bet als een geheel jaer onseker gehoude) haddē te verwachten. Daer op by den selven Raedt eyntelick verclaert is, dat sy wel verstonen dat de Commissie by den voorn. Oversten van sijne Excell. den Heere Grave van Leycester vercreghen, was strijdende ieghens d'authoriteyt ende Commissie van sijn Excell. van Nassau, ende ieghens der Landen eenicheyt ende gherechticheden: Ende t'selve by hen luyden sijne Excell. den Grave van Leycester aengeschreven zijnde, hadden voorts goet gevonden den Oversten by hen luyden te beschrijven, omme met hem in onderhandelinghe daer op te treden; daer toe hem oock versekerheyt is aengeboden. Maer den Oversten heeft hem frivolick ieghens den Raedt gheexcusert, ende in sijne plaetse mit last gesonden Guillaem mofstaert: Den welcken by den voorfz Raedt verclaert is dat

Sijne antwoorde aen de Gedeputeerden.

Verfoecht uytstel opte doen vande nieuwen eedt.

Sijn boozsach tot na beel der Landen werdt ontdeckt.

Comt inde Haghe en de verfochte uytstel.

Lycester: sijft hem sijn boozsamen.

Wet boozden Raedt van Statē ontboden.

Wegert te comen ende sent Mofstaert met commissie

is dat

is, dat sy verstonden de Commissie vanden Oversten te strijden tegens de Commissie ende authorityt van sijne Excellentie van Nassau, ende dat hy vande selve Commissie, ende den eedt daer op gedaen, by de eygene verclaringe ende apostille van sijn voorz Excell. den Grave van Leycester al was ontslaghen, den 24 Novembris 1586. Dat oock den Oversten voorñ. ghehouden was sijne Commissie van sijne Excellentie van Nassau te ontfanghen, ende den selven te respecteren ende gehoorsamen nae behooren. Daer op by den voorschreven Mostaert van weghen den Oversten is verclaert, dat hy niet en twijfelde of den Oversten soude selve wel te vreden wesen te doen, Behoudelick dat de Commissie tot sijn contentement mochte worden ghemaect. Ende soo daer nae den selven Mostaert by den voorz Raedt werde belast, dat hy by geschrifte soude stellen de punten daer op de Oversten sijne Commissie begeerde. Heeft hy de punten hier nae geïnserceert overgelevert: VVt den text vande welke, mitsgaders tgene daer op gestelt is, de onredelicheyt van dien is blijkende. Midler tijdt was by den Staten Generael, den Raedt van State, sijne voorz Excell. van Nassau als Gouverneur ende Capiteyn Generael over Hollandt, Zeelandt, ende VVest-Vrielandt, eensamentlick by den Gouverneurs vande andere principale Provintien, en den Criichs-Oversten tot redres vanden staet van den Lande ordre ghestelt, opre besettinghe van alle Frontier-Steden ende Sterckten. By welke Ordre, omme te voorkomen alle vordere confusie, onder andere goet gevonden was, dat de staet van Medenblick soude worden befeth gehouden ordinarie met omtrent hondert ende vijftich Soldaten, sonder meer, Ende alsoo te voren by den voorñ. Oversten inde voorñ. staet Medenblick jegens, immers sonder bevel vanden Raedt van Staten, ende jegens bevel van sijn Excell. van Nassau waren getogen, ende gehouden wierden tusschen vijf ende ses hondert Soldaten, ende dat op verscheyden bevelen hem oock by den Raedt van State van wegen sijne Excell. den Grave Leycester gedaen, van uyt den staet tot dienste vanden Landen te sende de Soldaten, aldaer bovē twee hondert wesende, hy daer op buyten propooste geschreven hadde, dat hy de Soldaten niet en mochte missen, maer die tot siins persoons defensie moest behouden. Soo hebben de voorz Heeren Staten Generael, den Raet van State, sijne Excell. van Nassau inde voorz qualiteyt, eensamentlick de Staten van Hollandt ende VVest-Vrielandt opten 28 ende 29 Januarii lesleden geresolveert, den voorz Oversten aen te schrijven, dat hy volgende den voorz staet alleenlick hondert ende vijftich Soldaten in Medenblick soude houden, ende dat de vordere Soldaten daer inne wesende tot bewaernisse vande Frontier souden worden van daer gefonden: ende was ten selven dage ordre gestelt, dat de hondert en vijftich Soldaten in Medenblick gedefinciert te bliiven, ende dander comende ter plaetse daer sy bescheydē waren, promptelic een maent solts soude worden betaelt: VVaer van de brieven op den 29 ende 30 der voorz maendt by den Heeren Staten Gene-

rael, Raedt van Staten sijne Excellentie van Nassau, ende den Staten van Hollandt gedepescheert zijnde. Inhoudende de brieven vanden Raedt van State mede bevel aenden voorz Oversten, dat hy sijne Excell. van Nassau soude hebben te obediere. Soo schijnt dat omme indirectelicken ende sportelick te beletten het effect vande voorz bevelen, de voorz Oversten (conform sijne vermetelicke voorgaende actien ende propoosten, daer by hy hem gevanteert hadde de steden vanden Noorder-quartiere geconquesteert ende gheconserveert te hebben. Streckende de selve propoosten niet alleē jegens de loffelicke ende wel-verdiende reputatie van mijnen Heere den Prince van Oraingnien H. G. deur wiens middel ende goet beleydt de Landen zijn gedefendeert en beschermt maer ooc tot groote oncere van alle vrome Inghesetenen so vanden Steden als de platte Landen vanden Noorder-quartiere van Hollandt, ende VVest-Vrielandt,) die met een onnytsprekelicke vromicheyt ende cloeckmoedicheydt des voorz Oversten (van alles seer onversien wesende) op te Commissie ende ter contemplatie ende liefde van sijne voorz F. G. H. G. hadden willichlick ontfangen ende mannelick met raedt en daet hem selven gedefendeert, conform oock sijn propoosten daer by hy onlanx te voren verclaerde hadde liever der Landen ruïne ende bederf te willen vorderen, als van sijn voornemen desisteren, een meuterie ende alteratie onder den Soldaten binnen Medenblick inordentlick sonder eenighe last tot defensie vanden persoon vande voorschreven Oversten (soo hy hem niet geschacmt en heeft aenden Raedt van Staten selfs te schrijven) gebrocht zijnde is verweert, de welke soo verre is gheextendeert, dat den Commissaris ten dage vande selve alteratie afgeveerdicht omme de executie vande voorz bevelen te vorderen vanden voorz Oversten voor antwoord heeft ontfanghen, dat hy egeen commandement over het voorz volck en conde gebruycken, als gealtereert wesense: Ende de Soldaten die zedert hare leste afrekeningē veel maenden solts meer ontfangen hadden als ander Vendelen, en wiens lopende maent solts alleenlick omtrent 14 dagen verschenen was voor datum van de voorz presentatien. Hebben verclaert, dat sy uyt de staet niet en begeerden te verrecken voor ende aeler sy hare afrekeningē ende betalinge hadden van 72 maenden: Op welke 72 maenden omtrent twee deerdendeelen, volgende de generaele resolutie inden jare 1581, byden Staten Generael binnen Amsterdam ten overstaen en mer advijse van mijn Heere de Prince van Orangien H. G. genomen, betaelt zijn: De Burgers van Medenblick (die hen voor de welstandt der Landen altijs getrouwelick hadden ghequeten, ende tot defensie vande welke de Soldaten aldaer behoorden te wesen) zijn by hē ontwapent, en terstont gedwongen geweest haer wapenen te brengen op't huys daer den Oversten op was, zijn oock gedwongen niet alleen de gemeene Soldaten maer oock den Capiteynen ende Officierē alle weke soo veel te gevē, als hare volle besoldinghe bedroech De voorz ongehoorsaemheyt, overdadicheyt,

Die by trot
selicken be
acht.

Ende bes
wert me
re bin
Medenb
on der
Soldaten.

Die afreke
ninge ende
betalinge
vorderen.

Ontwapen
ende bes
gers ende
dwinght
haer de bes
talingen af.

Die de Sta
ren eenighe
souditie
boozstelt

Daer vande
selve aen
noy.

heyt, rebellie, difordre ende ghemacckte meuterij binnen Medenblick, (sonder noot) heeft veroorzaeckt dat de garnisoenen van andere Steden ende plaetsen (die onghelijck qualicker waeren beract) mede in alteratie ghebracht, ende de Landen gestelt zijn in een gevaerlicken ende periculosen staet. Ende nae dat sijne voorz. Excell. van Nassau ende de Heeren Staten van Hollandt waren bericht dat de saken binnen Medenblick van dage te daghe in meerder alteratie quamen, (hoe wel den voorz. Oversten daer van de minste advertentie niet en dede) hebbé sijne voorz. Excell. en de Heeren Staté van Hollant ende VVest-Vrielandt (als meest jaer by geinteresseert zijnde) goet gevonden, dat beneffens sijne Excell. inden Noorder-quartiere uyt den Eedelen ende Steden eenighe gefonden souden worden omme aldaer tot redres vande voorz. sake te procederen: daer van sy den Raedt van State oock geadverteert hebben. Sijne voorz. Excell. gecomen wesende binnen Alcaer, heeft by sijne brieven aende voorz. Soldaten verfocht, dat sy eenighe tot Hoorn by hem souden schicken, omme hare saken aldaer af te handelen. Maer ten selven tijde, als dé 16 Februarij 1588 was by den voorz. Oversten metten Capiteynen Cristal ende VVolfswinckel, leggêde binnen Medenblick (omme de gemeene Soldaten tot handt-houdinghe van sijn particulier voornemen by een favorabel pretext te abuseren en tot sijn devotie te houden) gemaectt een openbaer complot ende verbondt, van dat sy uyt de Stadt Medenblick niet en souden scheyden int geheel ofte deel voor ende aeler niet alleen sy luyden, maer het geheele Regiment vandé voorz. Oversten legghende eensdeels in Gelderlandt, Vrielandt ende Over-Yffel, souden hebben hare affrekeninghe ende volle betalinghe, ende dat sy als dan gestelt souden wesen op hare vrye voeten, daer van sy oock schriftelicke advertentie hebben gedaen aenden Capiteynen leggêde in Harderwijk, Campen ende ander plaetsen, wesende de selve advertentie gheteyckent ende ghesegelt by den voorz. Oversten, Cristal ende VVolfswinckel: Ende de ghene die sy metter selve complot en verbont uyt Medenblick hebben ghesonden, hadden last om den anderen Capiteynen ende Soldaten tot selve complot mede te induceren. Hebbende den voorz. Oversten voor een tweede pretext den gemeenen Capiteynen ende Soldaten gepersuaadeert, dat sy eedt ghedaen hadden de Co. Majesteit van Enghelandt: Twelck sonder directelicken den staet vanden Lande te impieteren, nochtans niet waeren mochte wesen, Nademael hare Majesteit geen recht altoos tot dese Lande en heeft begeert, ende veel min haer totte selve recht competeert, aenghesien sy alleenlick den Landen assistentie van eenighe Ruyteren ende Knechten gheduyrende den Oorloghe heeft beloofd, onder belofte, dat de penninghen by haer aen de selve wettelick ende met kennisse vande Commissarisen te verschieten, haer byden Staten sullen moeten worden gheremboerseert, daer vooren hare Majesteit ooc de steden vanden Briele en de Forten aldaer, mette Steden van Vlissinghon ende het Casteel van Rammekens als panden in handen ghestelt zijn,

alleenlicken om de selve toe hare versekerheyt: nochtans voor den Staten vanden Landen te doen bewaeren: Sonder oock dat hare Majesteit eenich recht ter werelt anders aende voorschreven Steden van versekerheyt competeert, ghelijck den text van het Tractaet met haere Majest. ghemaectt claerlicken mede-brenghet. In welck Tractaet wel uyt druckelicken is bedonghen, dat de Gouverneurs, Capiteynen, Officiers ende Soldaten, misgaders de Burgers ende Inwoonders alleenlick vanden Steden van versekertheit eedt van ghetrouwicheit souden doen, soo aen hare Majesteit tot hare versekerhinghe vande beloofde restitutie vande Penningen by haer als voren te verschieten, als aende Staten, tot conservatie van het recht in alle ander saken buyten de voors. versekerhinghe aen hen luyden, ende den voorz. Steden uyt druckelick ghereserveert. Ende voor soo vele aengaet het voorder beloofde secours van hare Majesteit boven de garnisoenen vande Steden van versekerheyt (alsoo de selve alleenlicken tot der Landen dienste by hare Majesteit beloofd zijn) is wel uyt druckelick bedongen int leste artijckel van't voorschreven Tractaet, dat soo wel den Generael van dien, als de Hoofdé, Colonnellen, Capiteynen, Officiers ende andere den ghewoonlicken eedt aenden Staten alleen souden doen, gelijck gebruyckt is geweest alvoren de Staten met hare Majesteit eenich Tractaet haddé gemaectt, behoudelick alleenlicken de hommagine oft manschap die sy hare Majesteit schuldich zijn. Met welcke reserve de Colonnels Morgan, Chester, de generael Norritz, ende andere Colonnels en Capiteynen vande Enghelsche Natie van het beginsel der oorloge, succesivelick den dienst deser Landen hebben aengenomen. Mits welcken wel te verwonderen is dat yemant so vermetel is dat hy jegens t'voorz. Tractaet hem ofte den Crijchf-luyden wesende in besoldinghe vanden Landen derf seggê, te wesen onder den eedt van hare Majesteit. Ende so veel aengaet den eedt aenden Heere Grave van Leicester ghedaen, de selve en is geensins aen hem gedaen, als last ofte Commissie hebbende van hare Majesteit, aengesien hy opte selve Commissie aenden Staten vanden Landen gehouden is geweest den voorz. eedt te doen soo wel als andere: Maer sulcx is gheschiet opte Commissie ende autoriteyt die byden Staten (boven het Tractaet met hare Majesteit) ghemaectt aen den persoon vanden voorschreven Heere Grave als Gouverneur Generael was ghegheven. Dese voorschreven twee listighe pretexten, als het voorschreven complot vande affrekeninghe ende volle betalinghe ende persuasie van dat de Soldaten waren inden eedt van hare Majesteit van Enghelandt, ende consequentelick dat sy luyden vande selve hare volle betalinghe wel souden ghecrijgen. Hebben veroorsaectt dat opte voorz. brieven van sijn Excell. van Nassau opten name vande voorz. Crijchf-luyden binnen Medenblick is gheantwoordt, dat sy begheerden dat eenighe Commissarisen by hen Luydé binnen Medenblick op versekerheyt soudé worden gefondé, omme haren handel en meeninge te verstaen vande gemeeng Crijchf-luyden. Daer op by sijne voorschrevé Excell.

De Heeren Staten resoluerezen sijn Excellentie derwaerts te senden omme haer tot gehoorzaamheyt te brengen.

Senoy ende den sijnen maecten es Complot tegen het Landt.

Op wat conditien de Coninghine van Enghelandt dese Lande geassisteert heeft.

Officiers vande Enghelsche Soldaten moeten eedt doen aen de Heeren Staten.

Op wat wise Senoy eedt aen Leicester gedaen heeft.

Commissa-
rien binnen
Medenblich
ghesonden
omme de
bevoeren te
stellen.

cell. van Nassau derwaerts ghesonden zijn geweest
de Heere van Famars Generael vande Artillerie,
de Heere van Swevezeel, Pieter Kies Burghemeester
van Haerlem, ende Meester Adriaen Anthonis
Burgemeester van Alcaer, de welcke aldaer
ghecomen wesende de goede meeninghe ende in-
tentie van sijne Excellentie ende den Heeren Staten
den Soldaten aengehegheven, ende henluydeu tot
goet devoir volghonde haren oedt, eere ende plicht
vermaent: Ende versocht hebben, dat sy hen in
alle redelickheyt nae het vermoghen vande Lan-
den soude willen laten tracteren: Den welcken sy
verclaerden ten vollen betaelt te willen wesen, laet
niet alleen voor hen selven, dan oock voor t'ghe-
heele Regiment vanden voorschreven Oversten.
Mits welcken by den voorschreven Commissari-
sen met hen luyden niet ghehandelt en heeft con-
nen worden. Ende daer nae den ghemeene crijch-
sluyden aengheschreven zijnde, dat sijn Excellen-
tie ende den Heeren Ghedeputeerden vande Staten
hadden beraemt sekere redelicke presentatien hen
luyden te doen, ende dat sy om de selve te verstaen
op behoerlicke verskerheyt (hen beloofst) soude-
willen senden Gedeputeerden tot Hoorn, is t'sel-
ve gherefufert, ende zijn nieuwe Commissarisen
aldaer versocht: waer op hen aengheschreven zyn-
de, dat sy sijn Excellentie ende den Gedeputeerden
vande Staten soo wel behoorden te betrouwen en
over sulcx hare Gedeputeerde seynden tot coste
vanden Lande, ten minsten omme te handelen
opt welbehaghen vande ghemeene Crijfsluyden.
Is daer op gheantwoort: dat de ghemeene Crijfsl-
luyden niemant en wilden senden, ende dat sy luy-
den hare meyninghe hadden verclaert: Begheren-
de voorts dat sijn Excellentie andere Commissari-
sen aldaer soude senden, den welcken sy vrij ghe-
ley presenteerden, Sijne Excellentie ende de Ge-
deputeerde vande Staten t'selve vorstaen hebbende,
hebben goet gevonden sekere redelicke presenta-
tien te stellen by gheschripte daer by sy aenge-
boden hebben den ghemeene Crijfsluyden te
gheven affrekeninghe van hare diensten, te beta-
len een maendt solts opte selve rekeninge: Ende
voorts belofte te doen, dat sy vande reste op gelijc-
ken voet en op gelicken tijt souden worden ver-
seeckert en betaelt als ander in dienste vande Lan-
de wesende. Sulcx dat sy getracteert souden worden
als de beste: En dat de gene die inder Landen dienste
souden willen bliuen, noch een maent solts soude
worden betaelt op hare aenstaende diensten, ende
dat sy vanden loopenden dienst souden worden
betaelt als de beste. Ende is hen luyden voorts
vertoont, dat in het vermogen vanden Landen niet
en was meer te doen, en dat sy luyden hen daer
mede behoorden te vreden te houden, ten aensien
syluyden alderbest betaelt waren gheweest: ende
dat syluyden wesende meest Lantsaten haere Va-
derlandt, haer eere ende reputatie liever behoor-
den te hebben, dan dat sy int eysschen van t'ghe-
ne onmoghelicken was te doen, de ruyne vanden
Landen souden begheeren: Met protestatien,
dat soo verre syluyden tot redelicheyt niet en wil-
den verstaen, sijn Excellentie ende de Heeren Sta-
ten hen wilden voor God den Heere ende alle de

werelt ontschuldich houden van alle d'inconten-
nienten die daer uyt gheschepen ware te ontfaen.
Omme welcke presentatien hen luyden te doen,
de selve te justificeren, ende de voorz Crijch-
sluyden tot redelickheyt te beweghen. Sijne Ex-
cellentie ende Ghedeputeerde voornemde ghe-
sonden hebben naer Medenblich Meester Nicolas
Bruyninc Raedt van sijne Excellentie ende Bar-
tholdum Guilliemi Dienaer des Goddelicken
VVoordts binnen Hoorn: De welcke (niet tegen-
staende haer uysterste devoir) gheen andere ant-
woorde en hebben ghecreghen, dan dat sy ten vol-
len wilden betaelt wesen. Ende alsoo uyt het sel-
ve antwoordt mede bleeck de voorschreven me-
teriie ende alteratie ghepract. seert te sijn omme re-
denen ende by de middeien hier voren verhaelt,
ende dat t'ghene sy vanden Landen wilden ghe-
daen hebben onredelick ende onmoghelick was,
ten aensien dat andere Soldaten, meer teghens de
de vyanden gheemployeert, ende ongheluck qua-
licker betaelt wesende, van ghelicken souden wil-
len ghetracteert wesen, t'welck met viiftich mael
hondert duyfent ponden van xl. grooten t'pondt
niet en soude connen ghedaen worden: Ende
midtsdien ghenoech boven betalinghe was, by-
sonder overmidts de betalinghe die nootelick voor
de loopende diensten tot conservatie vande
Lande ghedaen moet worden, den inghesetenen
vanden Landen ten hoochsten beswaerlick valt:
Dat oock de voorschreven Chrijfsluyden hen
hadde ghevanteert dat sy vanden platte landen ha-
re betalinghe wel souden gecrijghen, ende den sel-
ven tot betalinge bedwingen, daer toe den Over-
sten voornemt al eenighe proceduren hadde be-
gonst, ende oock den Soldaten hare volle betalin-
ghe ghepresenteert: Dat mede den selven Over-
sten hem metter daedt jeghens den Lande begonde
te fortificeren, ende tot vorderinghe van dien
de Dorpen omtrent Medenblich gheleghen was
bedwingende. Soo heeft sijn voorz Excell. by ad-
vijs vanden voorz Ghedeputeerde vande Staten
noodich bevonden, soo tot beschermenisse van
de platte Landen, als omme den voorz Oversten
ende den ghemeene Crijfsluyden binnen Meden-
blich tot redelickheydt te brenghen, ende haer
quaet voornemen te beletten, tot besettinge vande
voorz Stadt te procederen ende daer toe te ghe-
bruycken beneffens de Soldaten byder handt we-
sende eenighe Burgers ende Schutters uyt de Sic-
den vanden Noorder-quartiere van Hollandt ende
VWest-Vriesslant, als Alckmaer, Hoorn, Enck-
huyten, Edam, Monickendam, ende Purmereyne,
mitgaders eenighe Huyfluyden vanden selven
quartiere. Voor de voorschreven besettinge is den
Heere Meester VVillem Bardelen Raedt van State
by sijn voorschreven Excellentie ende Gheedu-
teerden versocht hem noch eens in Medenblich te
willen vinden, ende by alle middeien den Over-
sten voorn. en sijne ghemeene Crijfsluyden van hie
ongelick te berechten ende hen tot redelickheyt te
beweghen. De welc keint openbaert soo wel den
Oversten int particulier, aengheseyt hebbende dat
den Raedt van State verstaonden, dat hy Overste
hem mette Commissie van sijn Excell. den Grave
van

werdt bijn
den Solda-
ten afgedes
ghen.

Die verfoer-
ten vatter
eenighe tot
Hoorn sou-
de komen
maer te ver-
geefs.

Sijn Ex-
cell. doet
Senoyest de
sijne een re-
delicke pre-
sentatie.

Senoystet
hem teghen
het Landt.

Da desin
sijn
ge bil ken
souden
daer te be-
voeren
maer te ver-
geefs.

Protesteert
den hooch-
sten teghen
haer soe sy
die niet aen-
namen.

van Leycester niet en mochte behelpen, Ende dat hy siine Excell. van Nassau ongelijc dede hem niet willende obedieren ende gehoorfame naer behooren: Dat oock de gemeene Soldaten, die beter als ander waren getraecteert, weynich voor de vyanden ghebruyckt, maer ghestadich in Garnisoen ghehouden ter plaetse daer alle leefstochten beste coope waren, groot onghelick hadden in haer voornemen streckende omme den Landen geheelick te zuyneren: Dat sy daerom hen tot redelickheyd wilden begheven, ende van haer ongelijc, ongoddelick ende quaet voornemen desistoren, Met beloften dat alle saken in vergheringhe ghestelt, ende sy ghetraecteert souden worden als de beste. En heeft nochtans noch vanden Oversten, noch vanden Soldaten geen ander antwoord connen gecrijghen dan sy te vooren den anderen Ghecommitteerden hadden ghegheven. Ende terstondt daer nae is by den Oversten voorsz. vyandtlicker-wijse by brandstichtinge, gebtuyck van gheschut ende andersins gheprocedeeert: Mits welcken hem niemant verwonderen sal, dat siine Excellentie ende de Staten voornoemt jegens de voorsz. ongehoorsame violente rebellie ende onbehoorlicke proceduren, tot soo grooten ende beswaerlicken inrezeft vanden Lande ghesticht, ghebruycken sulcke middelen als God den Heere hen in handen ghestelt heeft, ende voorder in handen sal stellen tot voorderinghe vanden welstandt der Landen. Alle t welck noodich geacht wordt eenen yghelick te openbaren, ten eynde de selve te rechte vande geleghentheyd der saken ende oorsaken vande voorsz. proceduren beticht zijnde, daer van moghen oordeelen naer behooren, ende dat de inconuenienten die daer uyt staen te verwachten moghen geimputeert werden, den ghenen die daer toe oorsaecke hebben ghegheven met hare groote ondancckbaerheydt, iehens den Huyse van Nassau, d welck voor de conservatie deser Landen soo veel ghedaen ende gheleden heeft, ende in soo groot verlies van goederen ende bloet ghebroecht is, deur den welcken den Oversten voornoemt van sobere conditie tot soo grooten staet ende rickdomme is ghecomen, de ghene die deur siine groote ondancckbaerheydt iehens de Landen ende goede Inghesetenen der selver (die hem willichlick ontfanghen, ende met hare penninghen rick ghemaect hebben) so groote wederhooricheydt ende rebellie heeft bewesen, ende daer inne ontrent een gheheel iaer hertneckelick ghecontinueert, Die soo hooghe ende vermetele propoosten iehens de loffelicke reputatie vanden Huyse van Nassau, iehens den Raet deser Landen, ende iehens de vrome Inghesetenen der selver ghebruyckt. De selve Landen met ruïne ende onderganck ghedreycht, so schadelicken complor ghemaect, sulcke vyandelicke handelinghen ghedreven heeft, Die den Soldaten in dienste vanden Landen wesende tot defensie van siin eyghen persoon gebruyckt, Den goeden Burgers van Medenblic in plaetse van hen te beschermen ontwapent, ende uyt hare vryheyd in slaverenye ende ondraghelicke lasten ghebroecht heeft. De welcke deur siin avaricie ende ambitie vande eenre sonde inde andere gheleydt is, ende met

Gods hulpe te schande ghebroecht sal worden, alsoo eyntelicken alle vrome Soldaten ende andere lief-hebbers van Godes H. VVoordt, der Landen gherechticheden ende hare Bondtghenoten, die onbehoorlicke wederspannicheyt, rebellie, vermetelheyd ende vyantlicke proceduren van den voorschreven Oversten verdrietē sal, die hen over sulcx tot defensie van hare lieve Vaderlandt weder begheven sullen sulcx sy te vooren ghedaen hebben ghehadt, staende vastelick te verhopē, dat de gemeene Soldaten wesende binnen Medenblic te rechte bericht zijnde, dat den Oversten Senoy niet anders merten voorsz handel voor en heeft, dan omme onder de voorsz twee liefelicke ende bedrieghelicke deck-mantelen. (te weten, den prentsen eedt aen hare Majesteit ofte den voorschreven Heere Grave van Leycester uyt haren name ghedaen, ende de volle betalinghe van alle hare restanten hen te sullen bevorderen) sijn eyghen partijdicheyt, onbehoorlicke ende onghesundeerde querelen jehens den Landen ende den Huyse van Nassau (vanden welcken hy uyt soberen staet tot groote rickdommen is ghebrocht,) en soeckt hem jehens hare Vaderlandt ende den Huyse van Nassau niet en sullen toestaen, ende hen tot hare en hare vrunden schande ende oneere, in periculē van te verliesen hare eere en reputatie, jaeliff ende goet stollen: Te meer, aenghesien syluyden verlatende de voorschreven onrechtverdighe particuliere querele vanden Oversten Senoy hen met haer Vaderlandt ende siin Excellentie van Nassau connen vereenighen, met behoudenisse van haer liff, goet, eere, reputatie, ende alle t'ghene hen liden bedriechlick wordt beloofd, byden ghenen die niet en heeft dan t'gene hy vanden Lande deur den Huyse van Nassau heeft gheproffiteert.

Den Oversten Senoy heeft mede opden 21 Januarij 1588 als hier vooz gheseyt is sekere Artijckelen aen den Raedt van State over gesegeven/inde volgende forme/waer opde G. Herren Staten neffens elc Article hare antwoorde geseft hebben. **Aupden de van woorde te woorde als volcht.**

Nadien den Oversten Senoy menichvuldighe goede merckelicke getrouwe diensten vanden aen beginne deser oorloge onder het ghebiedt van wijlen siine Excell den Prince van Oraingien H. M. ende oock sedert siine beclaechlicke afwijcheydt datelick tot vorderinghe vande Christelicke Religie ende des Vaderlands vryheyd bethoont heeft, ende insonderheyd in den Noorderquartiere van Hollandt, opte Commissie hem byden Hoeh gemelten siine voorsz. Excell. H. M. als siiner Excell. Lieutenant en Gouverneur vanden Noorderquartiere voorsz ghegheven, Ende dat daer omme den voornoemden Oversten Senoy veel ger verbeteringe ende verhoginghe (so sulcx de gelegentheyd gave) als verminderinge siinder Commissie ende autoriteyt is verdienende.

Voor de diensten by den Oversten Senoy gedaen, is de selve soo eerlick ende profitelick ghetraecteert als yemant anders den Landen ghedient hebbende, gelijk by alderbest wesi.

Senoy stelt hem als opant tegen het Lande.

Heeft vanden Prinzen van Orangen groote welvaden genoten.

Die hy met groote ondancckbaerheyt bergelouet.

Senoy heeft eenige actien aende H. Staten over tot zyn verantwoordinge.

Soecht in
zijn dienst
te blijven.

So soude wel billick zijn dat siene Excell. Graef Mauritz by sijne Commissie den voorn. Oversten Senoy toeliete ende vergonde den tijtel ende authoriteyt van sijne Excell. Licutenant ende Gouverneur vanden Noorder-quartiere, gelijk sijnder Excell. Heer Vader ghedaen heeft.

Resoluitie
van H. Sta-
ten datter
in Holland
maer een
Gouverneur
en mach wese.

Alsoo de Heeren Staten van Hollandt, Zeeland ende VVest-Vrieslandt totte conservatie vande eenicheyt ende het Gouvernement vanden selven Lande al inden jare 1577 hebben verstaen, dat maer een Gouverneur in Hollandt, Zeelandt ende VVest-Vrieslandt soude wesen, Namentlick mijn Heere de Prince van Oraingien H. G. ende dat alle particuliere Governementen inden voorsz. Landen souden cesserren, ende dat selve sulcx is achtervolght de naefte thien jaeren volghende het oude ghebruyck ende rechten vande voorsz. Landen: Soo en is geen redene dat jegens de rechten ende de eenicheyt vande Lande de voorsz. Resoluitie werde verandert ter contemplatie vanden Oversten.

Met instructie dat hy Senoy met sijne Excell. van Nassau dienvolgende sal houden goede correspondentie, van alle voorvallende swaricheden omme by tijds daer inne voorsien te worden naer behooren.

Men verstaet dat den Oversten vorder als totte correspondentie in desen geroert aen sijne Excellentie gehouden moet wesen, oft anders moest hy hem ghelijck zijn.

Dat hy sal bliiven inden quartiere voorsz omme opte beschermenisse, bewaernisse, ende versekerheyt van dien teghens alle gheweldt ende secrete practiicke ende aenlagen des vyandts goede acht en opzicht te nemen en te houden goede ordre, &c

De meeninge en is noyt gheweest den Oversten nyt het voorsz. quartier te trecken.

Tot welcken sine hy sal behouden siin jeghenwoordige regiment Knechten, omme die te leggen ende te gebruycken inde Steden ende Forten hem dus lange vertrouwt, sulcx hy tot bewaernisse van dien ende dienste des Lants sal bevindé te behoore.

De meeninge is geweest, dat den Oversten in qualiteyt als Crijch-Overste soude hebben te gebiedren over alle de soldaten die inde Steden ende Forten onder sijn commandement gestelt, souden worden gheleyt: Ende dat nopende de wisselinge ende veranderinge vande garnisoenen den Oversten hem soude hebben te reguleren naer sijne Excell. bevelen.

Den soect
absolutie-
ken over
sijn Solda-
ten te regu-
ren.

Behoudende d'authoriteyt omme wisselinge en veranderinge vande Garnisoenen te moghen doen sulcx ende soo wanneer hem dat nae gelegenthey der saken raedtsaem duncken sal: Ende soo het des landts noodt vereyscht dat eenige compaignie van daer ghetrocken souden moghen worden tot s'Lants dienste, dattet selve van sijn Excell. vā Nassau, oft die daer toe authoriteyt hebben sal aen hem sal gheschreven worden, omme deselve by hem te lichten ende te senden sulcx de gelegenthey alsdan toelaten sal.

Het verstant is gheweest desen aengaende te gebruycken alle goede discretie, sonder den Overste toe te staen t'recht den Gouverneurs vande Provincien, ende over sulcx sijne Excellentie competerende.

Item dat hy sal handt daer aen houden, ende alle vlijdt aenwenden, dat de ghereformeerde Religie over al in sijne Gouvernements ghevordert, ende alle Papistishe ofte andere valsche leeringe geweert worden ende blijven. Item dat hy sal goet toeficht nemen, dat egeene Predicanten aldaer ingedrongen ofte toeghelaten worde teghens ordeninghe der ghereformeerde Kercke, ende sonder voorgaende toelatinghe ende admiffie vande Claffen daer sy onder resforterende zijn: dat oock de selve Dienaren behoorlicker betaelt worden.

Presenteert
de Ger esor
meerde vā
ligie te bog
daren.

Alsoo volgende de Resoluitie vande Heeren Staten de dispositie opte saeck in desen gheroert competeert sijne Excellentie als Gouverneur, den Gecommitteerden vanden Staten, den President ende Raden Provinciael, ende andere ordinaris Officiers ende Rechters vanden lande, soo is by sijne Excellentie verstaen, by den selven desen aengaende, sulcke voorsieninge te doen als de saecken vereyffschen, tot vorderinge van Godes H. woort ende des lants welvaren.

Wien s'ijer
toe comt
volgende de
resoluitie
vande Staten.

Sal oock alle moghelicke neersicheyt doen dat over alle de School-meeftren niet dan vande ghereformeerde Religie werde aengenomen ende toegelaten, ende dat de selve egeen ander Leeren in haer scholen en leeren, noch eenighe boucken de gereformeerde Religie contrarierende.

Sal oock toefien dat in alle Steden, Collegien ende Vlecken van sijne Gouvernements (soo veel doenlijck wesen sal) vrome Officieren, Magistratē ende Regenten sullen gestelt werden, die de ghereformeerde Religie ende welvaren der gemeene saken toegedaen zijn, ten welcken eynde de selve voortraen gestelt gecommitteert en gecontinueert sullen worden hy sijn adviise: Ende sullen de gedeputeerde Raden vande Steden, naer voorgaende nominatie van drie perfoonen, by hem geelighceert ende naer oude vervallende gewoonte naer behooren ghecedt worden, en sal hy daer van het hooft zinn soot pleecht.

Senoy vā
senteert in
sijn gebiet
Magistra-
te stille die
vande Actie
gē sullen
wese.

Also de Officieren ende Wethouderen inden Steden ende Vlecken gestelt worden, volgende de Rechten den Heeren, Steden ende Dorpē respectivelic by den Princen deser Landen ghegeven, so en canmen den selven niet prejudiceren. Dan sal by sijne Excellentie ten meesten dienste vande lande gevordert worden, dat de Officieren ende VVet-houderen van vrome gequalificeerde personen worden geformeert: ende beroerende het stellen vande gedeputeerde Raden vande Steden ende Collegien vanden Staten, verstaet sijn Excellentie met den Staten te handelen ten meesten dienste vande Lande.

Item sal behoorlicker toefien, dat alle Steden, Schantsen ende Stercken, oock van Blockziil ende Cuyndert na behooren gefortificeert, onderhouden en van alle nootlicheit voorsien en bewaert bliivē.

Sal ooc voorts by alle middelen voorkomen en verhinderen dat onder den Inghesetenen egheens oproericheden en geschiede.

Dit is het werck vanden Gouverneur vande Provincie, ende den ordinaris Officiers ende Rechters der selver,

Ende also de Commissie van het Casteleynschap

vanden huysse van Medenblich maer provisioneel is by sijne voornoemde Excellentie van Nassau gegeven, Soo sal sijne Excellentie ghelieven de selve absolutelicken te geven en te confirmeren.

Bevoecht het Castelleynschap van Medenblich.

Alsoo het Castelleynschap van Medenblich is een ordinaris officie vanden Lande, twelck volghende de privilegien der selver niet bedient en mach worden by den ghenen die buyten den Nederlanden ghebooren zijn: soo en conde sijn Excellentie jehens de voorschreven privilegien sulcx niet accorderen, ten aensien den Oversten buyten de Nederlanden ghebooren is.

Aldus gestelt op advijs indē Hage den 21 Ianua rij 1588. By My ende was onderteckent *Guilliam Mostart.*

Dit alles alsoo gheschiet ende ghepasseert zijnde/ soo is den Gouverneur en de Soldaten binnen Medenblich noch by hare opstinaetheyt gebleven/ ende gestadich gemeutincerd/ begeerende niet te vertrecken/ vooz datse affrekeninge van 72 maenden hadden. Sp namen de Bozgerije de wapenen af/ die legghende in het huys van den Gouverneur Senoy/ en dwongen daer nae de Bozgerije datse wekelick elcke hare besoldinge moesten geven. De Ho. Mo. Heeren Staten souden aen haer den Heere van Famars, de Heere van Swevenfeel, Pieter Kies Bozgemeester van Haerlem/ en Meester Adriaen Antonis Bozgemeester van Alckmaer/ de welke dese ghemutineerde Soldaten/ haer affrekeninge/ ende beter betalinge als aen andere in s Landts dienst zijnde/ ghepresenteert ende aengheboden hebben: Maer sy en gaven gheen ghehoor/ noch aen dese nochte aen andere Gecommitteerden/ die aen haer gesonden omlegghende Bozpen gehaeldt/ ende de huyslypden afgedwonghen hare besoldinghe ende betalinghe. Een saecke voozwaer van grooter consequentie/ waer upt lichtelicken t' verderff van het Noozder-quartier van Hollant in ruijne ende destructie hadden connen raecken/ ten waer sake dat de Ho. Mo. Heeren Staten tijdelick daer inne versien hadden/ de welke sulcx op allerley ghevoechliche middelen sochten te verhinderen ende te beletten. Ende metten anderen dese resolutie namen/ datse dese Mutins met ghewelt souden dwinghen. Ghevende sijne Princelike Excellentie volcomen last sulcx te weghe te bzinghen. De welke onder t' beslept vanden Marschalck Villers, die onlangs upt sijne ghevanchnisse verlost was/ ontrent int leste van Februario/ sekere vaendelen Soldaten/ eenighe Bozgerije upt de naest omleggende Steden/ ende eenige Bozloch-schepen/ daer voozbracht/ die de Stadt soo besetten/ beschansten ende benauden/ dat die van binnen haer begonden te bedencken/ en desake en haer perijckel wat beter en naerder overleypden/ ende reichsins van sinne begonnen te veranderen. Siende dat den Grave van Leycester, sijn Gouvernement hem ontslaghen/ ende den Staten Generael/ opghedraghen hadde/ ende dat de authoziteyt der voornoemde Ho. Mo. Staten dooz hare vaste resolutien daeglicx waren toenemende/ ende dat haer pet erghers upt dese wederspannichheyt te verwachten stont/ soo is opndelinge dooz tusschen spreken vande Raetsse

Ongeres gelthep binnen Medenblich.

De Heeren Staten senden gecommitteerden aen haer dochrecht niet upt.

Medenblich wert belegerd.

Heere Killegrey, en de Baron van Willoughby, en andere Engelsche Heeren/ de sake soobergezacht/ dat naer dat die van Medenblich tot in Aprilis toe beleghert geweest hadden/ den Oversten Senoy ende sijne Soldaten/ met sijne Excellentie/ geaccozcert/ ende de Stadt overgegeven hebben in sijnen handen. Den Overste ende de Soldaten trocken met Paspoort upt der Stede/ ende sijne Excellentie quam met sijn volck daer binnen. De welke inde Stadt comende op alles/ goede ordze stelde ende ordonneerde totte beste versekeringe der Stede ende Landen noodich zijnde. Den Oversten Senoy/ herrock naer Alckmaer/ ende heeft hem aldaer met vele redenen willen verontschuldighen: die van Medenblich ende verscheyden andere deden hem groote schade aen sijne goederen/ waer over hy inden jaere 1590 naer Engelandt verrocken is/ om sijne clachte aen hare Coninginnelike Majestejt te doen. De welke daer naer inden jaere 1592/ dooz haren Ambassadeur Thomas Bodley. opten 15 Julij/ sijne saecke de Ho. Mo. Heeren Staten heeft doen voozstellen/ en aendien. Opwelcke Propositien/ de Ho. Mo. Heeren Staten hem ten vollen op alles wel/ en resolutelicken gheantwoort hebben/ en goet contentemēt gedaē aende voorsz Ambassadeur. Gheduerende dese Inlandische Troublen en Beroerten soo inde Provincien van Hollandt/ Zeelandt/ als andere/ dooz die opproekinghe van eenige oppoerige Gheesten/ ende verscheyden Engelschen te wege gebracht zijnde/ meer om haer eygen profijt als de eere harer Princessen soeckende. Mede dat op veel plaetsen den Landen in groot gevaer ende perijckel stonden. Soo isser tijdinge gecomen/ dat opten 29 Mey 1588. de schrickelike/ vermaerde/ gheweldige geweesde ende by nae onghehooyde Spaensche Armada, upt de Haven van Lisboa, naer de Caronia t'zepl ghegaen was/ om de Resolutie vanden Coningh ende sijnen Raedt te volbzynghen ende te volvoeren. Welcke Armada nae dien de selve soo extraozdinaris/ ende van sulcken geweldt geweest is/ datse (naer menschelicker wijse te spreken) bastant was om gantsche Coningh-rycken ende Landen te ruyneren ende te gronde te bzingen. Soo sullen wy de selve soo vele als het mogelicken wesen sal/ beschryben ende verhalen upt de alderghelooft waerdichste Beschryvingen die wy hebben connen vinden. Tot loff des eenigen ende eeuwigen Gods/ dat hy het Coninghryck van Engelandt/ de Coninginne ende dese sijne Landen/ in het midden van hare ellende/ mette oogen sijner barmherticheyt aenschouwende/ van sulcken onghooyden armade ende van soo vele bloedtgierige handen/ verlostende bewaert heeft. Met eenen bewijfende hoe pdel ende onsterck de menschelike macht is/ wanneer de selve dooz sijne Almachtige ende crachtige hant niet onderstutet ende gesterckt werdt. Dat meer is dat hy een Heer aller creaturen zijnde/ alleen dooz sijne tempeesten ende winden/ sulcken hobaerdighen ende trotsigen besluyp/ en voozsach/ met alle s Conings geweldt: kan vernielen ende te gronds bzingen. Alsoo dat van dese geweldige Bloot seer wepnich schepen/ ende dat noch niet groot perijckel ende gevaer wederomme t' huys gecomen zijn. Gelyck inde beschryvinge hier naer genoechsaem gelesen sal werden.

Geben haer dooz tussche spreken eeniger Engelscher heeren aen sijn Excellentie over.

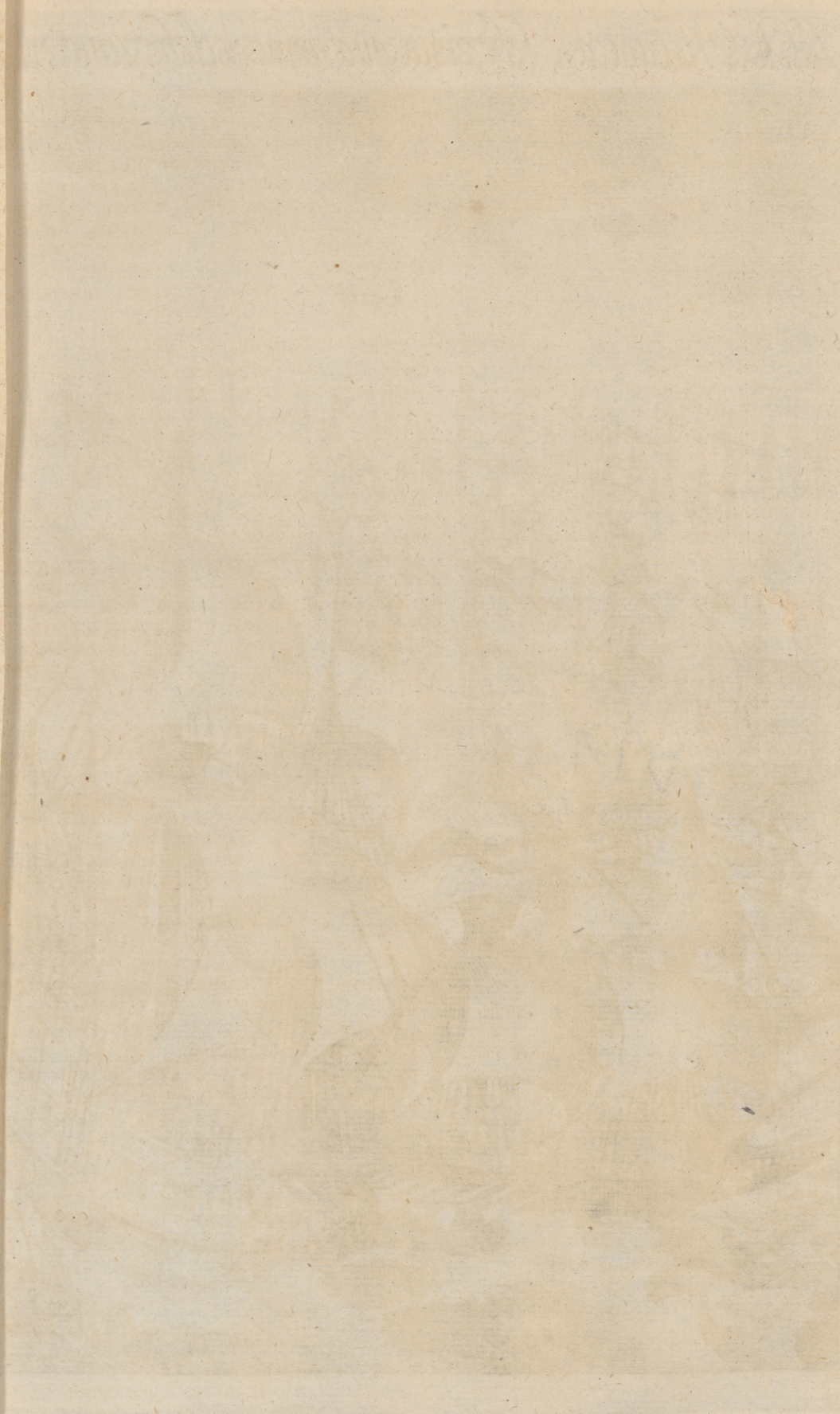
Senoy treet nae Engelandt/ dooz sijn beclach aende Coninginne.

Gerichten vande Spaensche Armade.

Wat.

er
be
e-
tel
n
ic

t
t
g

Classis Hispanica celeberrima, quae anno celeberrimo. M.D.LXXXVIII. inter Galliam Britanniamq^{ue} venit. & perijt.

